

Marja Ylikulju

LUONNON HELMIÄ ETSIMÄSSÄ

Satukuvakirja tukena lapsen luontosuhteen vahvistamisessa

LUONNON HELMIÄ ETSIMÄSSÄ

Satukuvakirja tukena lapsen luontosuhteen vahvistamisessa

Marja Ylikulju
Opinnäytetyö
Kevät 2019
Sosiaali-alan tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan- tutkinto-ohjelma

Tekijä: Marja Ylikulju

Opinnäytetyön nimi: Luonnon helmiä etsimässä, Satukuvakirja tukena lapsen luontosuhteen vahvistamisessa

Työn ohjaajat: Seija Kokko, Riikka Huttunen

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2019

Sivumäärä: 45 + 3

Toiminnallisen opinnäytetyön tuotteena on suunniteltu ja valmistettu luonnon ihmeistä kertova satukuvakirja Raahen ulkoilmaesikoulun varhaiskasvattajien sekä lasten käyttöön. Kirjan kuvat on otettu valokuvina eri luontoympäristöistä. Kuvissa näkyy vuodenaikojen vaihtelu, ja niiden avulla lapset voivat tutustua luonnon ihmeisiin. Satukuvakirjan avulla varhaiskasvatuksen ammattilaiset voivat edistää ja vahvistaa lasten luontosuhdetta ja tarkastella ympäristöä yhdessä lapsiryhmän kanssa. Kirjan tavoitteena oli tehdä kohderyhmälle sopiva tuote, jossa lapsi pääsee ihmettelemään, tutkimaan ja ihastelemaan luonnon kauneutta kirjassa kulkevan juonen avulla. Satukuvakirja innostaa ja rohkaisee lapsia havainnoimaan luontoa eri näkökulmista. Luonnossa lapset pääsevät käyttämään kaikkia aistejaan jokaisena vuodenaikana. Luontokokemukset vahvistavat luontosuhdetta ja lisäävät lasten hyvinvointia. Lapset voivat myös innostua maalaamaan, valokuvaamaan ja leikkimään kirjan tapahtumia.

Teoreettisessa viitekehyksessä on tarkasteltu varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa tapahtuvaa luontokasvatusta, luontokokemuksia, luonnon merkitystä lapsen hyvinvoinnille sekä satujen käyttöä luontokasvatuksessa. Satukuvakirjan aihevalintaan vaikutti varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, ja niiden tavoite vahvistaa lasten luontosuhdetta sekä hyödyntää luontoa oppimisympäristönä.

Satukuvakirjaa voidaan käyttää yhtenä tapana toteuttaa luontokasvatusta varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Kirjaa on helppo käyttää niin luontoympäristöissä kuin sisätiloissakin. Satukuvakirja on hyödyllinen työväline, joka koostuu valokuvista, juonesta ja sen ohessa kulkevista kysymyksistä. Kysymykset ovat helposti muunneltavissa myös tehtäviksi. Satukuvakirjaa olisi mahdollista kehittää tekemällä sen ohien muun muassa kuvakortteja, leikkejä, lauluja tai askarteluohjeita.

Asiasanat: Varhaiskasvatus, esiopetus, luontosuhde, luontoympäristö, sadut

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree programme in Social Services

Author: Marja Ylikulju

Title of thesis: Searching for treasures of nature, A Storybook to support strengthening a child's relationship with nature

Supervisors: Seija Kokko, Riikka Huttunen

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2019   Number of pages: 45+3

The product of this functional thesis was a storybook picture book designed and produced to narrate the wonders of nature, to be used by the staff and children at Raahe Outdoor School for Early Childhood Education. The photos within the book were photographed to show different natural environments. The photos show the changing of seasons and help children discover nature's wonders. Early childhood educators can use the storybook as an aid to promote and strengthen a child's relationship with nature, and to study the environment together with a group of children. The aim of this book was to provide a suitable product for the target group, by which a child can marvel, explore, and admire the beauty of nature through the storyline. The storybook inspires and encourages children to observe nature from different angles. In nature, children can use all their senses every season of the year. Nature experiences strengthen a child's relationship with nature and increase the well-being of children. Children can also be inspired to paint, photograph and play the book's events.

The theoretical framework examines nature education in early childhood education and preschool education, including nature experiences, the importance of nature for the well-being of the child and the use of fairy tales in nature education. The choice of theme in the storybook was influenced by the basics of the Early Childhood Education Plan, and it's to strengthen the children's relationship with nature and to utilize nature as a learning environment.

The storybook can be used as one method of implementing nature education in early childhood education and pre-school education. The book is easy to use both in nature and indoors. The storybook is a useful tool that consists of photographs, a storyline and questions that go along with it. The questions can also be easily modified into tasks. It would be possible to further develop the storybook by making, among other things, image cards, games, songs or craft instructions.

Keywords: Early childhood education, preschool, nature relationship, nature environment, fairy tales

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET	8
3	LUONTOKASVATUS OSANA VARHAISKASVATUSTA JA ESIOPETUSTA.....	10
3.1	Luontosuhde ja luontokokemukset	11
3.2	Luonnon merkitys kehoon ja mielialaan.....	13
3.3	Satujen käyttö luontokasvatuksessa	15
4	SATUKUVAKIRJAN TOTEUTUS	19
4.1	Yhteistyökumppani Raahen ulkoilmaesikoulu	19
4.2	Satukuvakirjan suunnittelu ja kokoaminen.....	19
5	SATUKUVAKIRJA LUONNON HELMIÄ ETSIMÄSSÄ.....	36
5.1	Palaute ja niiden arviointi.....	36
5.2	Havainnot projektista ja muutostarpeet	38
6	EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	39
7	POHDINTA	41
	LÄHTEET	43
	LIITTEET	46

1 JOHDANTO

Toiminnallisessa opinnäytetyössäni tarkastelen luontokasvatusta sekä luontosuhteen luomista varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Lisäksi otan huomioon luonnon merkityksen lapsen hyvinvointiin sekä satujen hyödyntämisen luontokasvatuksessa. Opinnäytetyöni pohjautuu suurelta osin varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Käsittelen myös hieman esiopetusta, sillä satukuvakirja tulee esikouluikäisten lasten käyttöön. Yhteistyökumppaninani toimii Raahen ulkoilma-esikoulu. Toiminnallisen opinnäytetyön tuotteena on satukuvakirja, jossa lapset pääsevät tutustumaan luonnon ihmeisiin kirjassa kulkevan juonen ohella. Kirjan kuvat on otettu valokuvina, hyödyntäen eri vuodenaikoja ja luontoympäristöjä. Satukirja on suunnattu 5-6 vuotiaille lapsille, mutta sitä voi lukea myös yhdessä pienempien lasten kanssa. Kirja tulee varhaiskasvatuksen ammattilaisten käyttöön. Satukirjaa voidaan käyttää yhtenä tapana toteuttaa luontokasvatusta lapsille. Kirjan avulla ammattilaiset voivat myös vahvistaa lapsen luontosuhdetta. Kirjan tarkoitus on innostaa lapsia lähemään luontoon samoilemaan sekä tutkimaan ja ihastelemaan luontoa. Kirjaan on liitetty kysymyksiä, joita lapset voivat käydä yhdessä läpi aikuisen kanssa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta sekä ohjata lapsia vastuulliseen toimimiseen eri ympäristöissä. Varhaiskasvatuksessa ympäristön ja lähiluonnon hyödyntäminen oppimisympäristöinä on hyvin tärkeää. Retkeilyn ja tutkimisen myötä lapsi oppii nauttimaan luonnosta, luontosuhde vahvistuu ja lapsi saa myönteisiä kokemuksia. Luontoa tutkitaan ja havainnoidaan eri vuodenaikoina eri aisteja käyttäen. Luonnossa vahvistetaan samalla lasten luontotuntemusta. Lapsia opetetaan kunnioittamaan luontoa, kasveja ja eläimiä. Luonto tarjoaa myös rauhaa sekä esteettisiä kokemuksia. Ympäristökasvatus edistää myös kestävän kehityksen ajattelumallia. (Opetushallitus 2016, 45.)

Varhaiskasvatussuunnitelmassa luontoa käytetään myös oppimisen, havainnoinnin ja tutkimisen kohteena. Lasten oppiminen ja ajattelu kehittyvät tärkeiden kokemusten avulla, siksi oivaltamiselle, ihmettelylle, luovuudelle ja oppimiselle tulee antaa riittävästi tilaa. Lapsia kannustetaan kyselemään ja kyseenalaistamaan asioita. Lapsia rohkaistaan sinnikkyyteen, tarkkaavaisuuteen ja ongelmanratkaisukykyyn. On tärkeää, että aikuinen iloitsee onnistumisista yhdessä lasten kanssa. Lapsi tarvitsee myös riittävästi fyysistä aktiivisuutta päiväänsä, sillä se tukee oppimista ja ajattelua. (Oph 2016, 22, 45.) Esiopetuksen opetussuunnitelman mukaan lapsen tulee tutustua moninaiseen

lähiympäristöön, luontoon ja ihmisiin. Leikki ja mielikuvitus kehittävät uusien tietojen ja taitojen opettelua. (Opetushallitus 2014, 14–15.)

2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET

Kirjan tarkoituksena on innostaa lasta lähtemään luontoon samoilemaan, tutkimaan luontoa ja tekemään retkiä vaikkapa lähimetsään- ja ympäristöön, jolloin lapsen luontosuhde vahvistuu. Satukirja tulee varhaiskasvatuksen ammattilaisten käyttöön. Kirjan avulla lapset voivat käsitellä luontosuhdetta- ja ympäristöä ammattilaisen ohjaamana. Kirjan katselu, lukeminen ja kuunteleminen auttavat lasta keskittymiskyvyn, kielen sekä äänteiden kehityksessä. Kirjaan kootut kysymykset herättävät keskustelua ja niitä voi käydä läpi yhdessä ammattilaisen kanssa. Jotkut lapset voivat ajatella metsän olevan ”tylsä” tai pelottava paikka, mutta kirjan kuvilla ja teksteillä olisi tarkoitus saada lasten mielikuvitusta heräämään, jotta metsästä tulisi ”sadunomainen” ja tarinoita pulpuava paikka. Kirjan ajatuksena on innoittaa lapsia myös luovuuteen. Kirjan tapahtumia voi esimerkiksi piirtää, värittää, askarrella, maalata, näyttellä tai leikkiä. Kirja voi myös innostaa valokuvaamaan luontoa ja sen elämää eri vuodenaikoina. Tutkimusten mukaan sisätiloissa olevat luontokuvat vaikuttavat myönteisesti ihmisen fysiologisiin toimintoihin. Sisätiloissa oleva luontokuva alentaa sykettä, verenpainetta sekä jännitystä. Luontokuvien näkeminen vaikuttaa ihmiseen, vaikka hän ei sitä itse heti tiedostakaan. (Borg 2012, 26.)

Tavoitteena on yhteistyötahon hyötyminen satukirjasta siten, että he saavat sen omaan käyttöönsä ja voivat sen avulla edistää ja vahvistaa lasten luontosuhdetta ja tarkastella ympäristöä yhdessä lapsiryhmän kanssa. Kirjan tarkoitus on tuoda luontoa lähemmäksi lapsia kuvien, tarinan ja kysymysten muodossa. Kysymysten avulla aikuiset voivat keskustella lasten kanssa luontoon liittyvistä asioista. Opinnäytetyöni laatutavoitteet ovat käytettävyys, hyödyllisyys ja selkeys. On tärkeää, että kirja on helposti käytettävissä työnohessa ajasta ja paikasta riippumatta. Kirjan tulee olla lapsilähtöinen ja selkeä, koska sen kohderyhmänä toimii esikouluikäiset lapset. Arvioin asetettuja tavoitteita keräämällä palautetta yhteistyötaholta.

Oppimistavoitteeni pohjautuu pääpiirteittäin sosionomin (AMK) kompetensseihin. Kompetenssit, jotka liittyvät soveltuvien osien opinnäytetyöni tavoitteisiin ovat asiakastyöosaaminen, johon kuuluu ammatillinen vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteen luominen. Kestävä kehitys, johon kuuluu vastuullisuus ja oman toiminnan arviointi. Tutkimuksellinen kehittäminen- ja innovaatio-osaaminen, jossa painotetaan kykyä toimia tutkimus- ja kehittämistyön eettisiä periaatteita noudattaen. (Oulun ammatikorkeakoulu, Viitattu 2.1.2019.)

Valmistuttuani sosionomiksi ja lastentarhanopettajaksi, haluaisin käyttää luontoa hyödyksi eri asiakasryhmien kanssa, joiden kanssa työskentelen. Luonnossa samoileminen ei katso ikää eikä kehitystasoa, jokainen ihminen voi nauttia siitä omalla tavallaan. Tärkein oppimistavoitteeni on saada projektiluontoisella työskentelyllä tehtyä kohderyhmän ikätasolle sopiva satukirja, joka toimii hyödyllisenä työvälineenä varhaiskasvatuksen ammattilaisille.

3 LUONTOKASVATUS OSANA VARHAISKASVATUSTA JA ESIOPETUSTA

Varhaiskasvatussuunnitelma on opetushallituksen antama varhaiskasvatukseen liittyvä valtakunnallinen asetus. Se määrittää lasten varhaiskasvatuksen toteutumisen, varhaiskasvatussuunnitelman tekemisen sekä tavoitteet. Esiopetus on osa varhaiskasvatusta. Esiopetusta säätelee perusopetuslaki ja ohjaa esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. (Opetushallitus 2016,8.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet liittyvät oppimiskäsitykseen. Oppimiskäsityksen mukaan lapset oppivat, kehittyvät ja kasvavat vuorovaikutuksessa toisten ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Lapsi on myös synnynnäisesti utelias ja oman elämänsä aktiivinen toimija. Lapsi oppii muun muassa tutkien, liikkuen, leikkien, taidetoimintoja tehden sekä havainnoimalla ja tarkkailemalla ympäristöään. (Opetushallitus 2016, 20.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää liikunnallisia, terveellisiä ja turvallisia elämäntapoja. Tässä huomioidaan kiireettömyys ja keskittymistä parantava ympäristö, terveellinen ruoka, lepo, rauhoittuminen sekä monipuolinen liikkuminen sekä sisällä että ulkona. Toiminnassa huomioidaan kestävän elämäntavan tärkeys, ja vastuullinen suhtautuminen luontoon ja ympäristöön sekä siellä toimimiseen. Ympäristökasvatuksen lähtökohtana on myös vahvistaa lasten luontosuhdetta, joka kehittyy myönteisten kokemusten kautta. (Opetushallitus 2016, 31- 45.)

Liikunta- ja luontoelämysten sekä oppimisen paikkoina käytetään muun muassa leikkipuistoa, pihaa, luontoa sekä lähiympäristöä. Ne tarjoavat erilaisia mahdollisuuksia ympäristön tutkimiseen, materiaalien keräämiseen sekä monimuotoiseen leikkimiseen. Varhaiskasvatuksen tärkeä tehtävä on antaa lapselle mahdollisuus ympäristössä toimimiseen, havainnointiin ja ymmärtämiseen, jotka kehittävät lapsen oppimista ja ajattelua. Luonto tarjoaa esteettisen ja rauhoittavan kokemuksen. (Opetushallitus 2016, 32- 44.)

Esiopetuksen opetussuunnitelman mukaan esiopetuksessa tulee tukea lapsen yksilöllistä fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä. Lapsen minä-käsitystä vahvistetaan vuorovaikutuksen, oppimiskokemusten ja positiivisen palautteen avulla. Lapsen tulee tutustua moninaiseen lähiympäristöön, luontoon ja ihmisiin. Leikki ja mielikuvitus kehittävät uusien tietojen ja taitojen opettelua. (Opetushallitus 2014, 14–15.)

Luontokasvatus tarkoittaa yleisesti ottaen yhdessäoloa, luonnonilmiöiden ihastelua sekä vuodenaikojen seuraamista. Luontokasvatuksella ei tarkoiteta pelkkää jätteiden lajittelua, vaan se koostuu päivittäisistä asenteista ja valinnoista. On tärkeää, että lapsi saa tutkia luontoa, ja hänelle annetaan vastauksia löytämiinsä kysymyksiin. Lapsi oppii samalla, miten omalla toiminnalla voi vaikuttaa asioihin. (Tuomaala & Myyryläinen 2002, 10.) Nykyajan lasten olisi tärkeää mennä epämukavuusalueelle, sillä siitä selviytyminen antaa voimaa ja merkityksettömimmät arkipäiväiset asiat saavat toisenlaiset mittasuhteet. Kannustava ja turvallinen ilmapiiri auttaa lasta oppimaan ja kehittymään. (Hirvonen 2003, 18–19.)

Luontokasvattajana voi toimia kuka tahansa, eikä se vaadi kasvi- tai lintutietämystä. Jokainen voi tarjota lapselle luontoelämyksiä ja kokemuksia, vaikka tunnistaisi itse pelkästään variksen ja punatulkun eroavaisuudet. Tärkeintä on nauttia luonnosta yhdessä sekä mahdollistaa lapsen luonnossa liikkuminen. Luontotuntemusta voi opetella yhdessä tuumin. Se voi herättää lapsessa mielenkiinnon luontoa kohtaan. Jos metsässä rämpiminen tuntuu vieraalta, niin vaihtoehtoisesti voi lukea luontoaiheisia tietokirjoja, tai kirjoja, joissa satumaiseen tapaan menninkäiset ja keijut saavat luki-jan mielikuvituksen lentämään ja näin ollen metsästäkin tulee kiinnostavampi paikka. Luontopelit tai vaikkapa huonekasvien kasvattaminen ovat myös hyviä luonnontuntemusta tukevia harrastuksia. (Tuomaala & Myyryläinen 2002, 13–14.)

Useissa päiväkodeissa on käytössä Metsämörri - teema, johon työntekijät ovat kouluttautuneet. Sen hyödyntäminen päiväkodeissa on todella rikastuttava asia. Metsämörri on Gösta Frohmin kehittämä satuhahmo, jonka tarkoituksena on herättää lapsissa mielenkiinto luontoa kohtaan satuja, leikkejä ja lauluja hyödyntäen. Metsämörri opettaa lapsia myös suojelemaan ja kunnioittamaan luontoa. (SUOMEN LATU, Viitattu 25.9.2018.)

3.1 Luontosuhde ja luontokokemukset

“Luonto pärjää ilman ihmistä, mutta ihminen ei pärjää ilman luontoa” -olemme siis osa luontoa. Luonto tarjoaa meille niin ravintoa, kuin henkistä hyvinvointiakin. Kaunis maisema ja luonnossa liikkuminen tuovat hyvän mielen ja olon niin henkisellä kuin fyysiselläkin tasolla. (Tuomaala & Myyryläinen 2002, 11.) Pieni lapsi ei tarvitse jatkuvasti keinotekoisia virikkeitä vaan aikaa kiireettömään yhdessäoloon. Luonto opettaa hiljentymään, keskittymään ja kuuntelemaan. Luontoympäristössä

voi istua hiljaa ja antaa ajatusten soljua vapaasti. Luova laiskottelu tulisikin nostaa kunniaan! (Tuomaala & Myyriläinen 2002, 16.) Luonto- käsitettä on hyvin vaikea määritellä, sillä luontoa on kaikkialla. Jokainen voi itse pohtia, mitä luonto omalle kohdalle merkitsee. Michael Pollan mukaan luontoa on sekä sisällä, että ulkona, kuten esimerkiksi keittiö, hedelmät ja puutarha. Ihmisaivotkin, joihin heijastuu luonnon kauneus tuoksuineen, ovat Pollan mukaan osa luontoa. (Salonen 2010, 21.)

Kiireinen elämä tietoteknisine välineineen vieraannuttavat ihmisiä luonnosta yhä enemmän, siksi pä ajatus rauhallisemmasta elämänrytmistä houkuttelee yhä useampaa ihmistä. Etenkin kaupungeissa asuvilla lapsilla luontosuhde heikkenee, sillä aito luonto vetäytyy yhä kauemmaksi kaupungeista. Tästä ovat vastuussa niin yhteiskunta, kuin vanhemmatkin. Vanhemmilta vaaditaan jaksamista kuljettaa lapsia kauemmaksi luontoympäristöön. Teknologian lisääntyminen on syrjäyttänyt muun muassa ulkopelit, leikit ja luonnossa retkeilyn. Ympäristösuojelun opetus kouluissa lisääntyy, mutta aidon luontokokemusten puuttumisen vuoksi, ne eivät tunnu lapsista todellisilta asioilta. (Borg 2012, 29–30.) Lasten luontosuhteen kehittäminen ja luontoon opettaminen pienestä pitäen voivat vähentää todennäköisyyttä lapsen myöhemmällä iällä sairastumiseen. Luonnossa oleminen kehittää luontosuhdetta sekä arvostusta ja ymmärrystä luonnon moninaisuutta kohtaan. (Borg 2012, 33.)

Ihmiset kaipaavat kasvavassa määrin luonnon läheisyyteen ja sen tuoman hyvinvointia parantavien lähteiden ääreen. Monet nauttivat luontoon liittyvistä harrastuksista, sen tuomista tietyistä haasteista huolimatta. Kiihtyvä rakentaminen vähentää kaupunkien viheralueita enenevässä määrin. Aidot metsät ovat korvaamattomia. Niistä moni saa kaipaamaansa rauhaa ja hiljaisuutta. Viheralueet ovat viihtyvyyden ja terveyden kannalta elintärkeitä. Kaupunki- ja luontoalueiden suunnitelmassa tulisikin ottaa luonnon terveyshyödyt entistä enemmän huomioon. Kaikkien hyvinvoinnin vuoksi, meidän tulee suojella luonnon monimuotoisuutta ja nähdä luonnon parantaminen yhteiskunnassamme ensiarvoisen tärkeänä. Ympäristöpsykologian tutkijoiden mukaan luonto hoitaa ja ennaltaehkäisee stressiä, jännitystä, uupumusta ja ahdistusta. Luontokokemukset rauhoittavat, elvyttävät sekä antavat energiaa. Tutkijat ovat jakaneet luonnon tuoman myönteisen vaikutuksen eli elpymisen neljään eri osa-alueeseen, joita ovat jatkuvuus, lumoutuminen, arjesta irtautuminen sekä yhteensopivuuden kokemus. (Borg 2012, 26–34.)

Lapsella jää luontosuhde muodostumatta, jos häneltä evätään luontokokemusten mahdollisuus. Haasteena tässä on aikuisten ylihuolehtivaisuus tai esimerkiksi oman ötökkäkammon mallintaminen lapselle. Luontosuhteen katkeamisella on epäsuotuisia vaikutuksia muun muassa kehitykseen,

itseluottamukseen, luovuuteen, aistihavaintoihin, tarkkaavaisuuteen, sairauksiin sekä kokonaisuuksien hahmottamiseen. Lapsen on tärkeä saada fyysistä kontaktia luontoympäristön kanssa, jotta hän kykenee luontaisesti oivaltamaan ja ihmettelemään luontoa. Luonto ja metsä tarjoavat lapselle ylen määrin virikkeitä, eikä niitä voi koskaan ”leikkiä loppuun”. Metsässä olemisen antaa mahdollisuuden luovuuteen, rauhoittumiseen, yhteisöön, leikkiin ja toimintaan. Metsässä olo kehittää myös motoriikkaa sekä kehon hallintaa, joilla on yhteys lapsen sosioemotionaaliseen (tunteet ja sosiaalisuus) ja kognitiiviseen (tiedolliseen) kehitykseen. (Salonen 2010,30.)

Erään tutkimuksen mukaan lapsuudessa esimerkiksi harrastuksen kautta saadut luontokokemukset vaikuttivat myöhemmällä iällä siihen, miten paljon he liikkuvat luonnossa ja millaisia ympäristövalintoja he tekivät. Suomalaistutkimuksen mukaan hyvinvointia merkittävästi kasvattaa kaksi tai kolme, puolen tunnin jaksoa luonnossa liikkumista viikossa. (Leppänen & Pajunen 2017, 24–25.)

3.2 Luonnon merkitys kehoon ja mielialaan

Vauvaikäinen voi kulkea luonnossa kantorepussa, jolloin hän saa läheisyyttä, virikkeitä kehon hallintaan sekä motoriikan kehittymiseen, sillä aikuisen liike luo vauvalle tiedostamattomia liikkumisen malleja. (Tuomaala & Myyryläinen 2002, 19). Lapsen olisi hyvä saada luontokontakteja jo varhaisessa vaiheessa elämää, jolloin biofilia eli luonnonrakkaus aktivoituu. Herkkyykskausi tälle on taaperoi-ikäisestä, noin 11- vuotiaaksi saakka. Luonnon helmassa leikityt leikit kehittävät ongelmanratkaisukykyä, keskittymiskykyä, itsehallintaa, älyä sekä luovuutta. On havaittu, että jopa luonnon katsominen ikkunasta vaikuttaa myönteisellä tavalla. Jo 20 minuuttia luonnossa olemista riittää parantamaan tarkkaavaisuushäiriöisen lapsen keskittymistä. (Leppänen & Pajunen 2017, 24–25.)

Luonnon vaikutukset ovat samanlaisia niin lapsilla kuin aikuisillakin. Luonnossa voidaan rentoutua, virkistyä ja rauhoittua. Luonto antaa mahdollisuuden stressin oireiden helpottamiseen sekä itsetunnon ja minäkuvan vahvistamiseen. Lapsi tarvitsee kuitenkin aikuisen tukea ja ohjausta kielteisten tunteiden läpikäymiseen. Luontoympäristössä ei tarvitse olla jatkuvasti vuorovaikutuksessa mahdollisen ryhmän kanssa, vaan voi valita yksityisyyden ja yhteisöllisyyden väliltä. Luonnossa saa mennä omaan rauhaan tai toimia ryhmässä toisten kanssa. (Salonen 2010,105.)

Luonnossa oleminen rentouttaa jo muutamassa minuutissa. Verenpaine sekä kortisolin eli ”stressihormonin” määrä syljessä laskevat. Kolmen vartin luonnossa oleilun jälkeen muisti ja tarkkaavaisuus alkavat parantua sekä ajatukset selkeytyä. Lyhytkin kävely luonnossa lisää myönteisiä tunteita, kun taas samalla ahdistuneisuus, ärtyisyys, masentuneisuus sekä kielteisyys vähenevät. Etenkin hankalina aikoina emotionaalinen tasapaino vahvistuu säännöllisen luonnossa liikkumisen avulla, luonto vähentää stressiä niin aikuisilla kuin lapsillakin. Erään tutkimuksen mukaan ihmisellä, joka liikkuu luonnossa vähintään kerran viikossa, on 50 prosenttia pienempi riski sairastua lievään psyykkiseen sairauteen. (Leppänen & Pajunen 2017, 23–25.)

Psykologisten vaikutusten lisäksi luonnossa olevista mikrobeista saadaan hyviä terveysvaikutuksia, joihin altistumme niin ihon, suoliston, kuin hengitysteidenkin kautta. Luonnosta saa monipuolisesti mikrobeja, joten niille altistuminen on erittäin tärkeää lapsen kehittyvälle immuunijärjestelmälle, vaikkakin niiden tarve on elämän pituinen. Mikrobiköyhyys aiheuttaa inflammaatiota eli tulehdustilaa, joka puolestaan lisää riskiä muun muassa allergioille, astmalle, autismille, ylipainolle sekä masennukselle. (Leppänen & Pajunen 2017, 26–27.)

Metsässä kivien päällä hyppely harjoittaa tasapainoa, koordinaatiokykyä sekä motoriikkaa. Marjojen poimiminen kehittää käden ja silmän välistä yhteistyötä sekä hienomotorisia taitoja. Luontoa tarkkailemalla lapsi oppii syy-seuraus suhteita. Erilaiset rakentamisleikit kehittävät ongelmanratkaisukykyä, matematiikkaa sekä eri käsitteiden tarkoituksia, kuten, kuinka paksu oksan täytyy olla, jotta se kestää lapsen painon? Luonnosta voi ammentaa mielikuvitusta mielin määrin. Sammaleisesta kivenkolosta saattaa muotoutua hetkessä peikkojen koti, ja tuulen humina voi herättää seikkailumielen. Luonto aktivoi luovuuteen, jota valmiiksi rakennettu ympäristö ei tarjoa samalla tavalla. Ehkäpä juuri sen vuoksi lapset rakastavat lätäköissä loiskuttelua sekä risumajojen tekemistä. (Tuomaala & Myyryläinen 2002, 17–18.)

Liikunta kehittää aivotoimintaa. Aivokudos ja lihaksisto ovat yhtä alttiita liikunnalle, joten toistuvat toiminnot muokkaavat aivojen rakennetta, toimintaa sekä hapensaantikykyä. Liikunnalla on merkittävä yhteys oppimiseen, siitä on hyötyä muun muassa matematiikassa ja lukemaan opettelussa. Motoriikkaan liittyvät haasteet saattavat näyttäytyä myöhemmin oppimisvaikeuksina. Luonto tarjoaa myös runsaasti erilaisia aistihavaintoja, joita voi kehittää luonnossa ollessa. Lasta voi pyytää esimerkiksi etsimään erivärisiä lehtiä, haistamaan kukkien tuoksua, kävelemään paljailta varpailla kostealla nurmikolla, kokeilemaan karheaa puun runkoa tai laskemaan lintujen määrää.

On paljolti aikuisesta kiinni, lisääntykö vai rajoittuuko lapsen havainnointikyky. Aikuinen voi suunnata lapsen kiinnostusta luonnon kauneutta ja siihen liittyviä asioita kohtaan, sillä lapsi kiinnostuu yleensä kaikesta ympärillään olevasta. (Tuomaala & Myyryläinen 2002, 19–22.)

Luontokuvien vaikutusta hyvinvointiin on tutkittu jo vuodesta 1970- lähtien. Tutkimuksissa oli havaittu, että kuvien katselu lisäsi myönteisiä tunteita, kun taas samalla pelko ja suru vähenivät. Kolme minuuttia kuvien katselun jälkeen aivojen alfa-aalloissa sekä lihasjännityksessä näkyi jo muutoksia. Tutkimuksissa on myös havaittu, että ihmiset toipuvat esimerkiksi leikkauksista tai toimenpiteistä paremmin, kun he näkivät luontoa ikkunasta, heille näytettiin luontokuvia tai soitettiin luonnonääniä. (Leppänen & Pajunen 2017, 22.) Tutkimuksen mukaan ihmiset, jotka olivat katselleet luontokuvia, havaitsivat iloisia ilmeitä paremmin, kuin kaupunkikuvia katsoneet ihmiset. Luontokuvilla voi siis saada aikaan hyvän ilmapiirin esimerkiksi ryhmässä, kun iloisuus tarttuu toiselta toiselle. (Salonen 2010, 28–29.) Tutkimuksessa on todettu, että lapsen ylivilkkausoireet vähentyvät erilaisten luontokokemusten avulla, kuten katselemalla luontoympäristöä tai kuuntelemalla luonnonääniä. Tätä voitaisiin hyödyntää päiväkodeissa tai luokissa siten, että ikkunasta lapsi näkisi luontonäkymän tai luonnosta kuvia. (Salonen 2010, 104.)

3.3 Satujen käyttö luontokasvatuksessa

Sadut ja tarinat ovat kuuluneet elämään läpi aikojen. Kirjat ovat tärkeitä lapsen kehityksen kannalta, sillä ne antavat tietoa, tukevat kielellistä kehitystä sekä parantavat mielikuvitusta. Yhteinen lukuhetki myös tarjoaa läheisyyttä ja syliä lapselle, mikä samalla myös antaa lohtua sadun käydessä jännittäväksi. Sadun avulla lapsi pääsee kurkistamaan esimerkiksi eri maiden kulttuuriin, tai toisten ihmisten tunteisiin. Sadun kautta lapsi saattaa samaistua esimerkiksi sankariin, joka lopulta selviää vaikeuksista. Satujen kautta lapsi oppii oikean ja väärän sekä hyvän ja pahan erot. (Tuomaala & Myyryläinen 2002, 77–83.)

Sadun lähtökohta on myyttinen ajattelu, joka rakentuu ihmisen ja luonnon yhteydestä. Saduissa luonto puhuu ihmiselle sekä kuuntelee häntä. Eläinsatuja on löydetty jo 4000 vuoden takaa. Eläimiä on käytetty saduissa aina karhusta hiireen saakka, ja ne toimivat kirjoissa usein ihmisten tavoin. Saduista löytyy usein jokin opetus tai sananlasku, kuten ”kiittämättömyys on maailman

palkka”. Luontoaiheisia kirjoja on kolmenlaisia: Eläinsadut, luontoon sijoittuvat tarinat sekä luontotieteeseen perustuvat tarinat. Loruja on myös käytetty kautta aikain, ja niiden teemat liittyvät usein luontoon. (Tuomaala & Myyryläinen 2002, 77–83.)

Luonto liittyy olennaisesti esimerkiksi Sakari Topeliuksen sekä Anni Swanin lasten kirjoihin. Lapsi elää sadun mukana kokien luontoon liittyviä ihmeitä. Lapsi voi aistia metsän vehreyden sekä samalleen pehmeiden sadun lomassa. Swanin satumetsä voi kuvastaa esimerkiksi suomalaismetsää, sadunomaista metsää tai mielenmaisemaa. Metsä voi symboloida äidin syliä tai joskus se voidaan nähdä vaaran paikkana. (Mäki & Arvola 2009, 41–42.) Eläinsadut ovat hyviä alle kouluikäisille, sillä lasten on helpompi samaistua eläimiin, kuin ihmisiin. Eläinkirjat sopivat myös erityisryhmille, sillä niiden avulla asioita on turvallisempi käsitellä. Lapsilla on yleensä luonnostaan läheinen suhde eläimiin. Eläimiin on helppo samaistua, sillä saduissa eläimet auttavat usein sankaria. (Mäki & Arvola 2009, 59–60.)

Kuvakirjoja on tehty laidasta laitaan, ja ne innostavat keskustelemaan erilaisista asioista. Kuvakirjan avulla lapsi voi opetella tunnistamaan omia tunteita ja vaihtuvia tunnetiloja. Lapsilla voi olla hankalaa eläytyä toisten lasten tunteisiin, joten kuvakirjoista lapset voivat oppia empatiaa toisia kohtaan. On tutkittu, että varhaislapsuuden lukuharrastus lisää sanavalmiutta sekä luo taitoja tulla toimeen erilaisten ihmisten kanssa. Sosiaalisilla lapsilla on yleisesti empaattinen suhde muihin sekä hyvä tunnesanasto. Kuvakirjoissa lapset saavat näyttää tunteensa aidosti ja niissä käsitelläänkin arjessa olevia ohimeneviä ongelmia, kuten pelkoa, kateutta tai yökastelua. Kuvakirjan ajatellaan kiinnostavan vain pieniä lapsia, vaikka todellisuudessa ne ovat riittäviä vielä aikuistuvalla nuorellekin. Joistakin kirjoista syvin elämänviisaus voi tulla mieleen vasta aikuisella iällä. Osasta lasten kirjoista löytyy myös terapeutin tarkoitus. Kirjoissa voidaan kertoa esimerkiksi surusta, kuolemasta tai sairaudesta. Kirja voi tarjota lohtua, ymmärrystä ja apua kriisien ja traumojen työstämiseen. (Heikkilä - Halttunen 2015.49–52.)

Kirjasta saa kokonaisvaltaisen taide-elämyksen, kun sekä tarinaan että kuviin on panostettu yhtä paljon. Kuvakirja voi olla esteettinen elämys, joka koostuu värien harmoniasta sekä visuaalisista ärsykkeistä. Kuvitustyyliä on lukemattomia: Realistisista abstrakteihin ja kaikkea siltä väliltä. Valokuvitetut kirjat ovat alkaneet yleistyä pikkuhiljaa, ja ne voivat tuoda todistusvoimaa lapsille entuudestaan tuntemattomista ilmiöistä. Kirjat opettavat myös moraalia ja etiikkaa eli opettavat oikean ja väärän tunnistamisessa. Monessa lasten kirjassa on aiheena esimerkiksi pelisäännöt, rehellisyys

tai lojaalius. Kirjoissa saattaa esiintyä eläimiä, jotka ovat usein sukupuolineutraaleja, eli niihin voivat sekä tytöt että pojat suhtautua yhtä voimakkaasti. (Heikkilä- Halttunen 2015, 63–64.)

Lapsuuteen liittyy monenlaisia eri herkkyyksiausia, jolloin lapsi on alttiimpi oppimaan uusia taitoja. Aikuisen olisi hyvä oppia tunnistamaan herkkyyksiausia, jotta hän voi tarjota lapselle sopivia kirjoja eri herkkyyksiausina. Kielellisen tietoisuuden herättelyn herkkyyksivaihe kestää syntymästä aina ensimmäisiin kouluvuosiin saakka. (Heikkilä- Halttunen 2015.167–168.)

Lukutaito kehittyy lapsella aluksi leikkimällä kirjoittamista ja lukemista, johon aikuisen tulisi suhtautua ihailevasti, sillä se luo pohjan oikealla lukutaidolle. Yleensä 4 - 5- vuotiasta lasta kiinnostaa kirjaimet ja äänteet. Lapsi kirjoittaa mielellään oman nimensä askarteluihin sekä ”matkii” aikuisen käsialaa. Ennen kouluun menoa lapsi on usein innokas nimeämään, piirtämään ja tunnistamaan kirjaimia, jolloin heillä saattaa herätä tiedostamattaan uteliaisuus luku- ja kirjoitustaidon opettelua kohtaan. Tässä iässä lapsi pyytää aikuista lukemaan esimerkiksi tienviittoja tai kauppojen nimiä ääneen, joten hän muistinvarassa oppii lukemaan ne pian itsekin. Pikkuhiljaa lapsi oppii ymmärtämään suullisen ja kirjoitetun kielen rakenteen, jolloin puhutaan lapsen lukemisvalmiudesta. (Heikkilä - Halttunen 2015.167–168.)

Päiväkodista esiopetukseen siirtyminen on lapselle iso harppaus. Esikoulussa tuetaan lasten kiinnostusta kieleen, lukemiseen sekä kirjoittamiseen, joita vahvistetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitteiden avulla. Kirjojen pitkäkestoinen ja säännöllinen lukeminen auttaa harjoittamaan lapsen keskittymiskykyä. Tutkimukset osoittavat, että lapsen kielellisen kehityksen haasteet tulisi huomioida ja niitä tukea esikouluikästä ihan alakoulun loppuun saakka. Siten saadaan aikaan parhaat luku- ja kirjoitusvalmiudet. Lyhyet lorut ja runot aakkosineen ja kielen taivutuksineen tuovat iloa kirjaimista ja äänteistä kiinnostuneelle esikoululaiselle. Lastenlyriikan ja kielijumppien avulla voidaan harjoitella myös vaikeimpia äänteitä ja kirjaimia. Lapsille on yleisiä lieviä äänteisiin liittyvät häiriöt, joista saa apua myös tarvittaessa puheterapiasta. (Heikkilä-Halttunen 2015.153–154.)

Kielellisen tietoisuuden kehitys on kiivasta 5 - 6- vuotiaana. Kirjaa lukiessa aikuinen voi näyttää lapsille tekstin lukusuuntaa sormella, jolloin lapsi oppii oivaltamaan, kuinka kirjoitettu kieli muuttuu puhutuksi. Varhaiskasvatuksen asiantuntijan Elina Pullin mukaan lasten puhumisen ja käsitteiden ymmärtämisen taidot ovat hidastuneet, sillä lapset kommunikoivat nykyään vähemmän aikuisten kanssa. Tässä on osaksi syynä nykyajan kiireinen elämäntyyli. Olisi tärkeää, että perheessä luet-

taisiin ääneen, koska se auttaisi lapsen kielellistä kehitystä. Lapsen tulisi saada harjoitusta lauseiden rakenteista, kielen muodoista, - käytöstä, - äänteistä - sekä merkityksestä kielellisen tietoisuuden eri alueilla. (Heikkilä - Halttunen 2015.168–169.)

Opinnäytetyöni tuotteena syntyvän kuvasatukirjan lukeminen voisi tapahtua luonnonhelmassa vaikkapa suuren puun alla. Lapset voivat rentoutua ja keskittyä kirjan kuuntelemiseen ja kuvien seuraamiseen. Yhteinen kirjanlukuhetki antaa mahdollisuuden mukavaan yhdessäoloon, rauhoittumiseen, rupatteluun sekä energian keräämiseen tulevia askareita varten. Luonnosta kertovan satukirjan lukeminen luonnonhelmassa herättää entistä enemmän lapsen mielikuvituksen. Lapset voivat halutessaan pitää tarinan ajan pehmolelua sylissään tai leikkiä sillä samalla rauhallisesti. Luonto tarjoaa kirjan luvun lomassa lapselle raitista ulkoilmaa, voimavaroja, stressittömyyttä, keskittymiskykyä, iloa sekä uutta energiaa. Kirjaa voidaan hyödyntää myös silloin, jos ulos luontoon ei ole mahdollista lähteä. Kirja tuo tarinat kuvineen sisätiloihin ilahduttamaan ja henkimään metsän tunnelmaa. Kirjojen lukeminen lapsille on vähentynyt teknologian lisääntyessä, joten sitä olisi tärkeää ylläpitää sekä innostaa lapsia kirjojen pariin. Kirjaan tulee lapsille osoitettuja kysymyksiä, joita he voivat käydä läpi yhdessä aikuisen kanssa.

4 SATUKUVAKIRJAN TOTEUTUS

4.1 Yhteistyökumppani Raahen ulkoilmaesikoulu

Yhteistyökumppaninani toimii Raahen Kirkkokadun päiväkodin yhteydessä toimiva ulkoilmaesikoulu. Esikoulu on aloittanut toimintansa elokuussa 2018. Ryhmässä toimii esikoulunopettaja sekä yksi lastenhoitaja. Esikoulun opettaja toimii opinnäytetyöni ohjaajana. Ryhmässä on 13 lasta. Luontoesikoulussa toimitaan varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti ja tavoitteita noudattaen, pieniä eroavaisuuksia lukuun ottamatta. Metsästä lapset saavat oivan oppimisympäristön, joka toimii samalla "luokahuoneena". Metsä tarjoaa ainekset lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen sekä mahdollistaa lapsia kyselemään, pohtimaan, oppimaan tai vain olemaan luonnossa. Ryhmä voi yhdessä päättää, mennäänkö esimerkiksi rakentamaan majoja, opiskelemaan aakkosia hiekkarannalle vai kenties pitämään rumpupiiriä metsäaukiolle. (Raahen ulkoilmaesikoulu, Viitattu 13.4.2019.)

Luontoesikoululaiset ovat ulkona esikoulutuntien ajan neljänä päivänä viikossa ympäri vuoden. Ruokailuhetket järjestetään myös omalla leiripaikalla. Esikoululaiset ovat sisällä yhtenä päivänä viikosta, jolloin he käyvät esimerkiksi kulttuurivierailuilla. Turvallisuudesta huolehtiminen sekä riskien ja olosuhteiden kartoitus ovat toiminnan perustana. On havaittu, että lapsien sairastavuus on vähäisempää luontotoiminnassa. (Raahen ulkoilmaesikoulu, Viitattu 13.4.2019.)

4.2 Satukuvakirjan suunnittelu ja kokoaminen

Satukuvakirja- prosessi lähti käyntiin jo kesäkuussa 2018, kun otin yhteyttä Raahen Kirkkokadun päiväkodin johtajaan ja pyysin heitä yhteistyökumppanikseni. He lupasivat ottaa yhteyttä syksyllä uudestaan, jolloin Kirkkokadun päiväkodin yhteydessä toimiva Raahen ulkoilmaesikoulu lupautui yhteistyökumppanikseni. Pyysin heidän toimestaan tutkimusluvan myös Raahen Kaupungin varhaiskasvatuspäälliköltä. Ulkoilmaesikoulu on vasta aloittanut toimintansa Raahessa, joten toiminnallisen opinnäytetyöni tuote, luonnosta kertova satukirja, sopi loistavasti kohderyhmälle. Olimme heti puhelinyhteydessä lastentarhanopettajan kanssa, jolloin esittelin tarkemmin satukirja- projektia.

Opinnäytetyön kohderyhmänä on Raahen ulkoilmaesikoulun 5- 6 vuotiaat lapset. Satukirjaa suunniteltaessa oli tärkeää ottaa huomioon kohderyhmän ikä ja kehitystaso, jotta kirja on mielekästä luettavaa esikouluikäisille lapsille. Kuvat ovat hauskoja ja mielenkiintoisia, joten niitä voi katsella pienikin lapsi yhdessä aikuisen kanssa (kuva 1). Kirjassa on yhteensä 96 sivua ja 6 tarina- osiota. Tarkoituksena on, että kirjaa voi myös lukea pätkittäin, eli vaikkapa osa kerrallaan esimerkiksi lasten mennessä päivälevolle. Kirjaa voidaan lukea niin yhden lapsen kuin lapsiryhmänkin kanssa. Kirjan tarinat ovat kuitenkin pitkäkököjä, ja sisältävät jonkin verran erilaisia kielikuvia, sananlaskuja sekä hivenen huumoria. Näin ollen pienemmät lapset eivät välttämättä jaksu keskittyä kirjaan samalla tavalla kuin esikouluikäiset lapset. 5-6 vuoden iässä lapsen mielikuvituksen- ja luovuuden käyttö on vahvaa ja monipuolista. Lapset ymmärtävät jo paremmin mikä on kuviteltua ja mikä taas totuudenmukaista. Lapset nauttivat niin sanaleikeistä ja vitseistä kuin saduista ja kertomuksista. Tässä iässä lapset pystyvät jo seuraamaan kertomuksia, joiden juoni on mutkikas. Lapset pitävät myös leikeistä ja sääntöpeleistä. Lapsi miettii ja tutkii eri ilmiöiden syitä, hakien niihin vastauksia. (Järvinen ym.,2009, 62–63.)

KUVA 1. Satukuvakirjassa on mielenkiintoisia kuvia. (Kuva M.Y.)

Lapselle lukeminen kehittää sanavarastoa ja lapsi oppii kirjoitetun kielen rakenteita. Kuullun ymmärtämisellä on selvä ennuste luetun ymmärtämiseen. Lukemisen ansiosta lapsi saa myös paljon tietoa, jolloin hänen tietorakenteensa kehittyy. Kognitiivisten taitojen lisäksi lapsi saa kokemuksia ja hänen mielikuvituksensa kehittyy. Lukeminen kartuttaa sekä tietoa että tunteita, jolloin kognitiiviset ja esteettiset elementit ovat lähellä toisiaan. (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 46.) Lapsen ikä, elämäntilanne, tausta ja kehitystaso vaikuttavat siihen, miten lapsi ymmärtää ja kokee sadun merkityksen ja tulkinnan. Sadun toistuva kaava luo puitteet tulkinalle, tulkintamahdollisuudet kasvavat, jos sadusta puuttuu selkeä alku tai loppu. (Ylönen 2000, 49.) Sadun keskeinen ajatus on tuottaa iloa, jossa on kiinnostavia tapahtumia ja lopussa hyvä voittaja. Kuvitteellinen tarina kiehtoo monia lapsia (kuva 2). Yleisesti lapselle kannattaa lukea satuja, joista hän voi ammentaa rakennusaineita elämäänsä. (Ylönen 2000, 51–53.)

KUVA 2. Kuvitteellinen tarina kiehtoo lapsia. (Kuva M.Y.)

Satukuvakirja tulee ensisijaisesti yhteistyökumppanin käyttöön, lisäksi minulla on täydet oikeudet käyttää kirjaa omaan tarkoitukseen. Satukuvakirja on kaikilta osin itse tehty. Kuvat on otettu eri luontoympäristöistä valokuvina. Sadun juoni on koottu kuvien ympärille, joten teksti ja kuvat täydentävät toisiaan. Satukuvakirjan tarinassa seikkailee apinat: Ruusu- Unelma- mummu, Tuohiveikko- pappa, Kiello- tyttö- ja Vihtori- poika sekä Untamoinen- koira (kuva 3). Apinat ovat tilaustyönä käsin tehtyjä pehmoleluja ja niiden tarkoitus on kiehtoa lapsia sekä luoda tarinalle hauskoja

yksityiskohtia. Lapset voivat hyvin samaistua tarinassa seikkaleviin tyttö- ja poika- apinaan. Apinat ovat itsekkin lapsia, ja käyttäytyvät näin ollen lasten tavoin. Toisaalta taas apinoiden hassunkurisetkaan tavat eivät ihmetytä lasta. Kielo- tyttö on luonteeltaan rauhallinen ja harkitsevainen. Vihtori- poika on taas vilkkaampi, ja menee rohkeammin mukaan eri tilanteisiin ja tapahtumiin. Ruusu- mummu on luonteeltaan hersyvä, vitsikäs ja huolehtivainen. Tuohiveikko- pappa on hieman jäyhä, pidättyväinen ja rauhallinen, mutta on silti innolla menossa mukana.

KUVA 3. Satukuvakirjan hahmot. (Kuva M.Y.)

Satukuvakirjan kuvat on otettu valokuvina eri luontoympäristöistä. Kuvat eivät ole ammattimaisesti otettuja, vaan niiden tarkoitus on elävöittää satukirjaa. Valokuvat on otettu kesäkuu 2018- maaliskuun 2019- välisenä aikana, jotta niissä näkyisi mahdollisimman hyvin vuodenaikojen vaihtelu (kuvat 4-7). Kirjan juoni syntyi kuvien ympärille syksyllä 2018. Kirjan tekstit ja kuvat on koottu Ifolor- kuvaohjelmalla. Tarkoituksena on, että kirjan avulla ammattilainen voi tarkastella ja vahvistaa lasten luontosuhdetta ja luontoympäristöä yhdessä lapsiryhmän kanssa. Satuun liitetyt kuvat syventävät lapsen ymmärrystä sadun kulusta sekä auttavat tulkitsemaan satua yksityiskohtaisemmin. (LUE MUA, Viitattu 19.4.2019). Kirjan kuvituksen tehtävänä on korostaa tarinan luomia mielikuvia ja avartaa näkymää satukirjan kuvalliseen maailmaan. Kuvien kautta lapsi pääsee aktiiviseen rooliin tarinan kertojana. Kuvia katsellaan lapsen ehdoilla, jolloin lapsi voi tehdä huomioita ja tunnistaa asioita.

(Launis 2001, 69.) Voidaan ajatella, että satukuvakirjassa tarinan ja kuvien välillä on vuoropuhelua, kuvasanallista leikkiä, värejä ja siinä on käytetty erilaisia kuvitustekniikoita. Kuvakirjat voivat toimia opetuksen välineenä, tunteiden tulkitsijana tai taidekasvatuksen muotona. Lapselle kuvitus voi toimia kirjoitettua tekstiä vahvempana asiana. (Kolu 2010, 43–46.)

KUVA 4. Kevät (Kuva M.Y.)

KUVA 5. Kesä. (Kuva M.Y.)

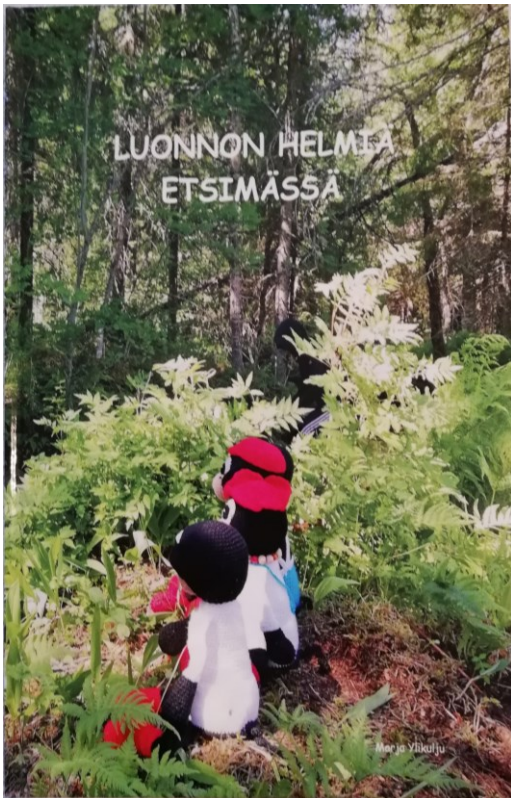
KUVA 6. Syksy. (Kuva M.Y.)

KUVA 7. Talvi (Kuva M.Y.)

Satukirjan ulkoasu vaikuttaa lukijaan ja kirjavaltioihin. Kansista välittyy muodot, materiaali ja värit, jolloin niiden merkitys erityisesti suurenee, jos lukutaitoa ei vielä ole. Kannessa oleva kuva antaa lukijalle heti tulkinnan kirjan sisällöstä sekä herättää mielikuvia ja tunteita kirjasta. (Rättyä 2001, 179–180.) Tekemässäni satukuvakirjassa on kovat kannet, jotta se olisi mahdollisimman lapsiystävällinen ja helppokäyttöinen (kuva 8-9). Kannesta välittyy heti luontoteema ja sadussa seikkailevat eläinhahmot. Tällöin lapsi pääsee sukeltamaan heti satumaailmaan ja metsätunnelmaan. Toisin kuin filmissä, kirjassa satu pysyy paikallaan, tällöin lapsi voi syventyä kuviin tarkemmin. Kirjan kuva nähdään ensin kokonaisuutena, josta paljastuu pienempiä yksityiskohtia. Lapsen omille kuvitelmille jää vielä kuitenkin tilaa. Onnistuneet kuvat ovat kuin taideteoksia, joista lapsi voi saada ensimmäisen kokemuksen kuvataiteesta. (Ylönen 2000, 47.)

KUVA 8. Kirjan etukansi. (Kuva M.Y.)

KUVA 9. Kirjan takakansi. (Kuva M.Y.)

Satukuvakirjan tavoitteena on sadun ja kuvien avulla saada lapsille hausalla tavalla kerrottua luonnon kauneudesta ja tärkeydestä, sekä saada lapsi innostumaan luonnossa liikkumisesta sekä lapsen omasta lähiympäristöstä. Tarinassa on käytetty jonkin verran myös pieniä opetuksia esimer-

kiksi luontoon ja hyvinvointiin liittyvistä asioista, jotka on sulautettu kirjaan sujuvaksi kokonaisuudeksi. Kirjassa näkyy vuodenaikojen vaihtelut opinnäytetyöprosessin sallimissa rajoissa. Kirjassa olevat tarinat ja valokuvat tuovat luonnon ikään kuin sisälle päiväkotiin, ja se voi houkutella lapsia piirtämään tai maalaamaan luontokuvia niinä päivinä, kun luontoretkille ei päästä. Kirja tuo tarinat kuvineen sisätiloihin ilahduttamaan ja henkimään metsätunnelmaa (kuva 10). Raahen esiopetus-suunnitelman mukaan lapset oppivat uusia tietoja ja taitoja olemalla vuorovaikutuksessa lähiympäristön ja esikouluyhteisöön kuuluvien jäsenten kanssa. Uudet tiedot ja taidot tulee yhdistyä lasten arkeen ja kokemusmaailmaan. Oppimiseen liittyy kokonaisvaltaisesti niin tunteet, ajattelu, aistihavainnot, keholliset kokemukset kuin toimintakin. Lapset oppivat uutta tutkimalla, tekemällä erilaisia työtehtäviä, liikkumalla, leikkimällä sekä luovalla toiminnalla. Myönteiset kokemukset edistävät oppimista. (Esiopetuksen opetussuunnitelma, Viitattu 30.4.2019.)

KUVA 10. Metsätunnelman luominen lapsille. (M.Y.)

Satukirjassa oleva luontoteema koskettaa kohderyhmänä olevia esikouluikäisiä lapsia, sillä varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen kuuluu ympäristökasvatus ja luonto-opetus. Suurin osa lastenkirjallisuudesta käsittelee jossain määrin luontoa, ympäristöä tai eläimiä. Ekopsykologit ovat olleet kuitenkin huolissaan siitä, että lasten luonnossa liikkuminen on vähentynyt paljon ja lapset ovat

vieraantuneet luonnosta. Sen vuoksi lasten luontokasvatuksessa onkin alettu painottaa elämyksellisyyttä ja kokemuksellisuutta. Erään käsityksen mukaan lapsen tulisikin oppia ensin oman kokemuksen kautta turmelemattomasta luonnollisesta ympäristöstään ja vasta sen jälkeen tulisi kasvat-
taa lasta kirjoilla, joissa kuvataan- ja opitaan luonnosta. (Laakso ym. 2011, 10–14.)

Raahen esiopetussuunnitelman mukaan lapsille tulee tarjota kokemuksia luonnossa liikkumisesta ja luonnon tutkimisesta, jolloin lapsen luontosuhde ja ympäristöherkkyys kehittyvät. Opetuksessa käytetään tutkivan työtavan menetelmää, jossa lapsia rohkaistaan kysymään ja kysymykseen etsi-
tään yhdessä vastauksia. Ympäristökasvatuksessa hyödynnetään monenlaisia havaintovälineitä sekä ympäristöä havainnoidaan eri aisteja käyttämällä. (Esiopetuksen opetussuunnitelma, Viitattu 30.4.2019.) Ympäristökasvatukseen kuuluu luontoympäristöistä saatavat elämykset, tutkiminen, havainnointi, seikkailu, ihmettely, yhdessä tekeminen, ympäristöystävällisyys sekä sadut. Luonto-
opetuksella lisätään lasten luontotietoutta sekä vahvistetaan tunnesuhdetta luontoon esimerkiksi tarjoamalla lapselle mahdollisuutta kuunnella, katsella, tunnustella, kysellä, haistaa sekä maistaa. (Järvinen ym.,2009, 110.) Luontoympäristössä lapsen aistit kehittyvät ja samalla se tukee omatoimisuutta sekä liikkumista. Lapsi oppii ympäristöystävällisyyttä sekä huomaa luonnon kauneuden ja viihtyvyyden eri aisteja käyttäen (kuva 11). (Jantunen & Lautela 2011, 50.)

KUVA 11. Luontoympäristössä lapsi voi käyttää eri aisteja. (Kuva M.Y.)

Suomen kuvataiteessa metsää pidetään arvokkaassa asemassa ja se onkin monelle taitelijalle inspiraation lähde. Esteettinen luontomaisema synnyttää mielenrauhaa, sopusointua sekä luonnonrakkautta. Satumetsä voidaan nähdä kasvun paikkana, tai porttina mielentilaan tai sisäiseen todellisuuteen. Sadut voivat sisältää voimakkaita aistikuvia metsästä tai ne voidaan nähdä mielenmaisemana. Metsän ja luonnon merkitys on suomalaisille tärkeä, sillä se kuuluu identiteettiimme. Jokaisen on kohdattava ja koettava metsä itse ja kokea siihen liittyvät kauneus- ja aistielämykset. Kokemus voi olla luonnossa haltioitumista tai tunnetasolla se saattaa näyttäytyä esimerkiksi kai-puuna tai haaveiluna. (Kivilaakso 2008, 64–73.)

Opinnäytetyön tavoitteena on lasten luontosuhteen tukeminen satukuvakirjan avulla, joten halusin tuoda satukirjassa esille eri luontoympäristöjä. Satukuvakirjassa käsitellään vuodenaikoja, ja niihin liittyviä asioita esimerkiksi säähän ja luonnonmuutoksiin liittyen. Tarkoituksena on, että apinat elävät kaikkien vuodenaikojen keskellä. Samalla lapset ymmärtävät vuodenaikojen merkityksen. Apinat seikkailevat metsässä ja pihaympäristössä. Tarinat kulkeutuvat myös joen, järven, meren ja erämaapuron rannalle. Kaikki kirjan osiot tapahtuvat luontoympäristöissä. Satukirjan juonessa tyttö- ja poika- apinat asuvat kahdestaan omassa kotikolossaan Kaarnalinnassa luonnon helmassa. Luonnossa seikkailun ja eksymisen lomassa he löytävät ystävikseen koiran sekä mummu- ja pappa-apinat. Yhdessä he tekevät retkiä eri luontoympäristöön ja oppivat uusia asioita esimerkiksi luonnon monimuotoisuudesta. Tarina päättyy onnellisesti, sillä he pääsevät yhdessä muuttamaan uuteen kotiin Jäkäläpirttiin. Satu on hieman jännittävä, humoristinen ja hauska, eikä sen luonteeseen sovi pelottavat kertomukset. Päällimmäisenä ajatuksena on kuitenkin tuoda lapsille satukirjassa esille luonnon kauneus ja moni-ilmeisyys, jossa lapsen seikkailumieli pääsee valloilleen (kuva 12). Sadussa metsä nähdään turvallisenä paikkana. Eksyttyään apinat istuvat kivelle, ja puut levittävät oksansa heidän päälleen kuin turvaa antamaan. Tarinassa pystyy ”kuulemaan” puron solinan ja lintujen iloisen viserryksen sekä ”tuntemaan” sammaleen pehmeiden ja hämähäkin seitit kasvoilla metsässä kulkiessa. Useissa satukuvakirjoissa päähenkilönä esiintyy jokin eläin, sillä lapsen oletetaan samaistuvan helposti herttaiseen eläimeen. Satukirjoissa sankari lähtee usein turvallisen kotikolon suojista avaraan maailmaan, jossa hän kokee monenlaisia seikkailuja ja palaa sitten viisaampana takaisin omaan kotiinsa. Tällaiset kirjat auttavat lasta luottamaan omiin kykyihin ja voimavaroihin. (Heikkilä-Halttunen 2015, 41–42.)

Tarinat tukevat lapsen luontosuhdetta, sillä he pääsevät osaksi luontotarinaa. Lapset innostuvat kirjan avulla tutkimaan luontoa eri vuodenaikoina. Metsässä lapset pystyvät käyttämään kaikkia aistejaan. He voivat kuulla tuulen ja veden äänet. Haistaa suon, marjojen ja neulasten tuoksut sekä

tuntea sammaleen pehmeiden sekä puun karheuden. Lisäksi he voivat nähdä pienen pieniä hyönteisiä, suuria lintuja ja valtavia puita.

KUVA 12. Seikkailumieli pääsee valloilleen. (Kuva M.Y.)

KUVA 13. Untamoinen ja Tuohiveikko. (Kuva M.Y.)

Jo pienten lasten kirjoissa käytetään eläinhahmoja, jotka seikkailevat arkipäiväisissä asioissa mukana (kuva 13). Uudet sadut liittyvät tematiikaltaan nykypäiväisiin asioihin, kuten luontosuhteeseen, yksilön asemaan tai yhteiskunnallisiin asioihin. Lastenkirjallisuudessa käytetään paljon ihmismäisesti käyttäytyviä ja puhuvia eläimiä, sankareita, erilaisia ilmiöitä ja taitoja, opettavaisia tarinoita sekä onnellisia loppuja. (Kolu 2010, 43–46.) Anni Swanin satukirjoissa luonnon kauneus ja kiehtovuus korostuu. Hänen kirjoittamissaan saduissa usein näkyy luonnon, ihmisten ja eläinten välinen lähimmäisenrakkaus, ystävyys sekä rauha. (Kolu 2010, 203–207.) Saduissa metsä nähdään usein joko turvan tai vaaran paikkana. Kuusimetsä tarjoaa eksyneille suojaa ja kätkee lapset oksien alle turvaan. Paikka on turvallinen ja symboloi äidin syliä (kuva 14). Mimeettinen luonnonkuvaus kertoo kirjailijan sisäisestä mielenmaisemasta, johon liittyy puiden huminaa, lintujen laulua ja valojen varjoja. Sadun portti avautuu todellisuuteen, kun metsästä löytyykin esimerkiksi haltijan linna. (Kivilaakso 2008. 78, 82.)

KUVA 14. Sadussa metsä nähdään turvallisena paikkana. (Kuva M.Y.)

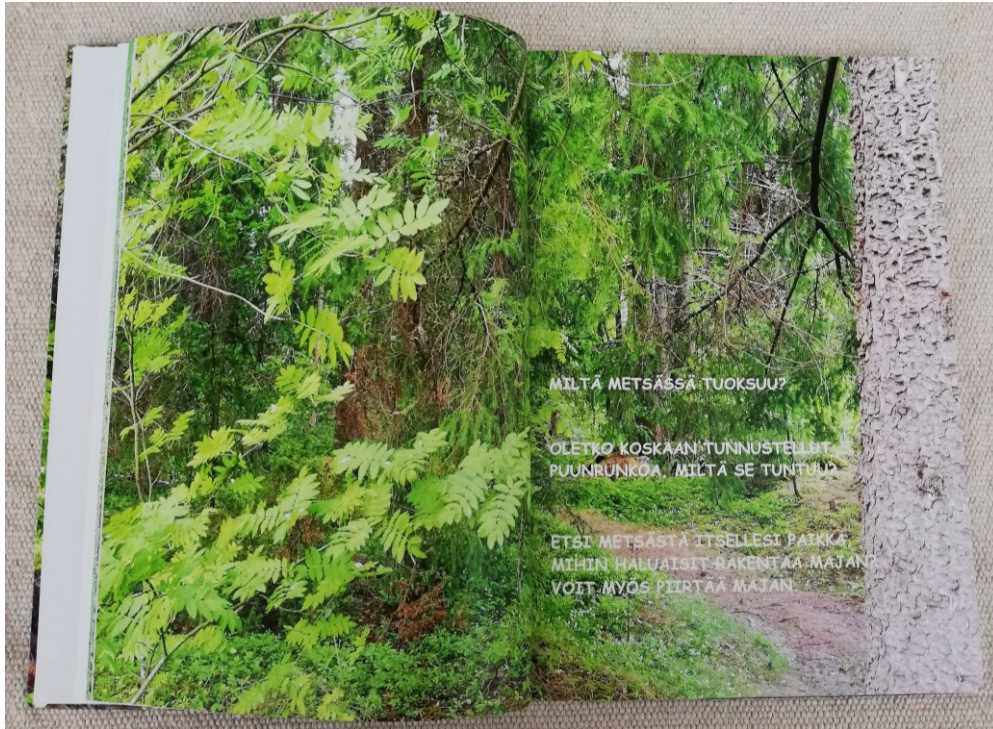
Sadut edistävät lapsen kehitystä ja henkistä hyvinvointia. Hän voi samaistua sadun henkilöihin, jotka pystyvät selviytymään yksin tilanteista. Sadun avulla lapsi oppii luottamaan itseensä sekä sadun henkilöihin. Sadusta lapsi voi saada rohkeutta ja samalla se tukee itsenäisyyttä, jota kouluun mentäessä tarvitaan. Lapsi alkaa ymmärtää, että ystävällistä käytöstä arvostetaan, kun taas työkeää käytöstä paheksutaan. Satua lukiessa lapsi voi jännittää/ pelätä turvallisesti, näin ollen satu antaa valmiudet kohdata elämän haasteita kirjan kautta. (Ylönen 2000, 28–29.)

Satukuvakirjaan on koottu kysymyksiä lapsille luontoon liittyvistä asioista. Kysymykset on asetettu jokaisen satuosion loppuun omalle kuvitetulle sivulle (kuva 15). Kysymykset voivat innostaa ja osallistaa lapsia keskustelulle tai tekemään vaikkapa majaa yhdessä. Kysymyksiä ja pieniä tehtäväideoita lapset voivat käydä läpi yhdessä aikuisen kanssa (kuva 16). Kysymykset on laadittu lapsen ikätaso huomioiden. Kirjassa kysymyksinä on esimerkiksi miltä metsässä tuoksuu, mitä kasveja tunnistat pihalla ja mitkä eläimet käyttävät kävyn siemeniä ravintonaan? Lisäksi lapsia pyydetään kertomaan esimerkiksi tekemistään retkistä, tai heille annetaan pieniä tehtäväideoita kuten luonnonäänien kuuntelemista ja laskemista. Kysymysten lisäksi lapset voivat keskustella osion tapahtumista. Kysymysten kautta asioihin on vielä helppo palata. Kysymysten äärelle pysähtyminen voi herättää keskustelun muistakin luontoon liittyvistä asioista. Kysymykset ovat myös helppo muuntaa tehtäviksi esimerkiksi luonnon helmassa ollessa.

Kuvakirjat ovat lapsille kuin tietokirjoja, joiden avulla he havainnoivat ympäröivää maailmaa. Lapsi nauttii mielikuvituksen kehittymisen myötä tiettyjä teemoja tai aihe-alueita käsittelevistä kirjoista. Mielenkiintoiset kirjat nostavat lapsessa esiin tiedonjanon sekä kysymystentulvan. Lapsi kokee tärkeänä, että hänen kanssaan käydään läpi mieleen nousseet kysymykset. Monipuolinen lastenkirjallisuus kehittää lapsen keskustelutaitoja sekä auttaa tuottamaan kerronnallista puhetta. (LUE MUA, Viitattu 19.4.2019.) Esiopetuksessa käytetään erilaisia työtapoja, joihin vaikuttavat lasten tarpeet ja kiinnostuksen kohteet sekä esiopetukselle asetetut tavoitteet ja tehtävät. Työtapoina käytetään muun muassa lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävää toimintaa sekä ohjattua ja omaehtoista leikkiä. Monipuoliset työtavat tukevat lasten oppimista ja kasvua sekä vahvistavat sosiaalisia taitoja. Tavoitteena on kaikkien aistien hyödyntäminen, liikkuminen, muistin ja mielikuvituksen kehittäminen sekä oivaltaminen. Lapsia rohkaistaan kysymään, ihmettelemään ja tutkimaan. (Esiopetuksen opetussuunnitelma, Viitattu 30.4.2019.) Lapsille lukeminen on kuin yhteinen matka, joka jaetaan keskustellen, muistellen ja leikkien. Lukukokemuksessa elämys on ensiarvoisen tärkeää, siksi lapsen henkilökohtaisia kokemuksia tulee pitää tärkeänä. Lapset oppivat toisilta lapsilta matkan varrella asioita ja huomaavat kirjassa uusia merkityksiä. Kirjan luvun lomassa lapselle tulee

antaa tilaa esittää kysymyksiä ja kommentteja. Kirjan lukeminen jää tietopainotteiseksi, jos keskustelu jätetään ainoastaan kirjanluvun loppuun. Ryhmässä lapset oppivat näinollen toistensa kuuntelemista ja dialogista keskustelua, jolloin opettajan rooli voi olla hieman taka-alalla. (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 46.)

KUVA 15. Satukirjassa olevat kysymykset ovat jokaisen satuosion lopussa. (Kuva M.Y.)

KUVA 16. Satukirjan kysymyksiä ja tehtäviä voi pohtia yhdessä aikuisen kanssa. (kuva M.Y.)

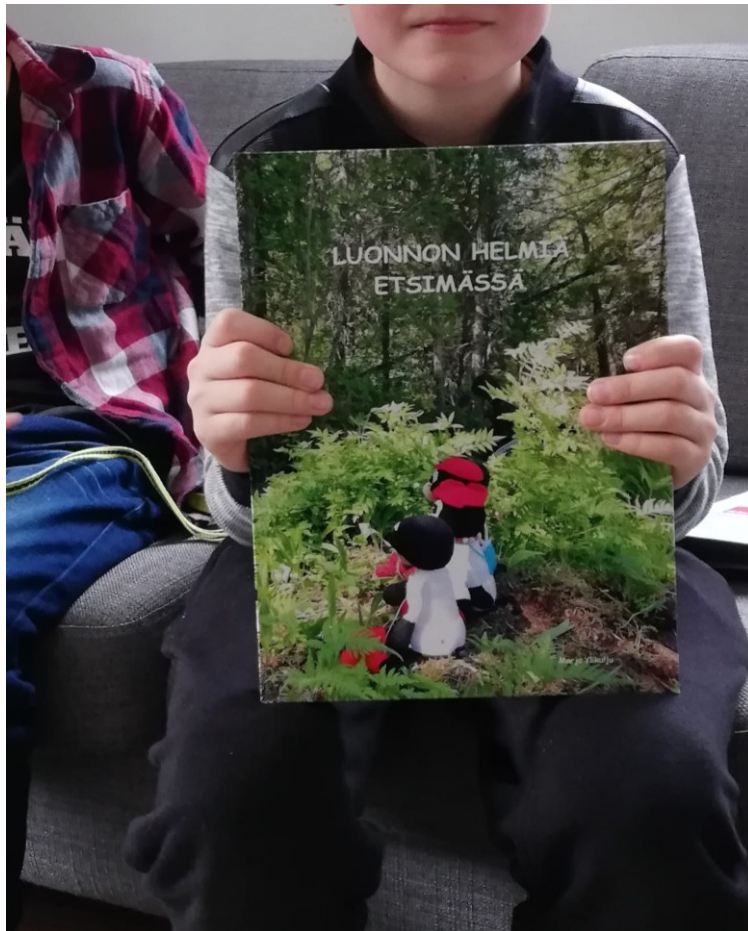
Satua valittaessa tulee koko ryhmä ottaa huomioon. Lempeä satu tuo hyvän mielen usealle ja onkin siksi turvallinen valinta. Syvällisempiä kirjavalintoja voidaan tehdä riippuen siitä, miten hyvin aikuinen tuntee lapset, miten suuri ryhmä on, minkä ikäisiä lapset ovat ja miten paljon sadusta keskustellaan. Tutussa ja turallisessa pikkuryhmässä lapsen mahdollinen ahdistus voi lievitä, kun kirjan henkilö menee vaikeuksista voittoon. (Ylönen 2000, 93.) Lapsia voidaan osallistaa satuhetkessä, sillä saduissa henkilöt usein tekevät arkipäiväisiä asioita tai samoilevat metsässä. Lapset voivat kulkea vaikeakulkuista polkua tai hypätä oijen yli joko mielikuvituksellisesti sisätiloissa tai oikeasti metsässä liikkuen. Arkakin lapsi uskalttaa tulla leikkiin mukaan, kun se tapahtuu turallisessa ympäristössä. Askartelu voi kuulua myös osaksi satua, tai muovailuvahasta saa tehtyä sadussa olevia hahmoja. Sadun tapahtumia voi myös maalata vesiväreillä tai värikynillä. (Ylönen 2000, 108–109.) Saamassani palautteessa todettiin, että satukirjassani kuvitus ja teksti toimivat hyvin yhdessä. Kirjan kuvitus antaa lapsille mallia luonnon tutkimiseen ja sitä kautta tuo rohkeutta empiville ja fokuksa kiireisimmille lapsille. Lapset voivat myös askarrella itselleen silmälasit, kuten sadun mummu- ja pappa apinalla on tai tehdä itselleen helminauhan tai pienen punakukkaisen koristeen päähän. Lapset voisivat myös maalata luontomaisemia apina-hahmojen kera (kuva 17).

KUVA 17. Ruusu- Unelma inspiroi lapsia. (kuva M.Y.)

Kuusivuotias on satujen kohdalla mielenkiintoisella välietapilla. Hänellä syntyy pikkuhiljaa kyky luoda mielessään kuvia kerrotusta tarinasta. Tässä vaiheessa sadut kiinnostavat lapsia hyvinkin paljon, kansansaduista aina vuodenaikatarinoihin saakka. Sadut kuuluvat mahdollisuuksien mukaan varhaiskasvatuksen päivittäisiin tapoihin. Satua voidaan ajatella aarrearkkuna, joka kätkee sisäänsä tarinoita ja kokoaa ryhmäläiset yhteen hiljentymään lukuhetkeen. Sadut rikastuttavat kieltä, ja ovat näin ollen lapsen puheen ja kielen kehitykselle hyväksi. Äidinkielenaidot ovat pohjana ajattelun ja vuorovaikutuksen kehittymiselle. Satuihin keskittyminen ja hiljentyminen antavat valmiutta tulevalle koulutyöskentelylle. Sadut ovat erinomainen lähde ja virike esikouluikäisen lapsen mielikuvitukselle. Hyvän sadun ominaisuuksiin kuuluu luovan ajattelun edistäminen, ideoiden antaminen, puheen kehityksen edistäminen, maailmankuvan- ja ympäristön avartaminen- ja havainnointi sekä käyttäytymismallien opettaminen. (Kempainen 2000, 4.)

Nykylapsi elää kehittyvän tietotekniikan keskellä, jolloin lapsi jää passiiviseksi vastaanottajaksi. Viattomanakin pidetyt lastenohjelmat pelottavat lapsia, vaikka aikuiset sitä eivät tule edes ajatteleeksi. (Jantunen & Lautela 2011, 51–53.) Mikään televisio-ohjelma tai elokuva ei korvaa lapselle läheisen ihmisen lukemaa satua. Elokuissa tapahtuu jatkuvaa liikettä, jolloin lapsi ei pysy tapahtumien mukana, joten katsominen muuttuu suorittamiseksi. Lapsi saattaa ymmärtää tapahtumia väärin, eikä voi kysyä epäselväksi jääviä asioita. Jos alle vuoden ikäinen oppii, että videot ovat ensisijainen viihdyttäjä, tällöin lapsi on viisi vuotiaana jo televisioruudun vanki. Kirjan luvulle voi olla sopiva hetki esimerkiksi lapsen mennessä nukkumaan. Pidemmissä kirjoissa voidaan etukäteen sopia, mihin saakka kirjaa luetaan sillä kerralla. Kirjan lukua ei kuitenkaan saa lopettaa kesken jännittävää kohtaa. Satua ei tule selittää lapselle hänen omaa kokemusmaailmaa hyödyntäen, vaan annetaan lapsen käsitellä se omalla tavallaan. Kirjanlukuhetkessä lapsi keskittyy läheisyyteen, yhdessä kokemiseen, kuuntelemiseen ja kuvien katseluun (kuva 18). Aikuisen kanssa vietetyt sadunlukuhetket nousevat arvoon arvaamattomaan ja säilyvät mieleenpainuvina muistoina. (Ylönen 2000, 113–114.)

KUVA 18. Lukuhetki. (kuva M.Y.)

5 SATUKUVAKIRJA LUONNON HELMIÄ ETSIMÄSSÄ

5.1 Palaute ja niiden arviointi

Palautelomakkeen kysymykset on laadittu tarkastelemaan asettamiani tavoitteita sekä satukirjan laatutavoitteita. Palautekyselylomake on esillä liitteessä 1. Palautekyselyyn vastasi sähköpostitse molemmat esikoulun työntekijät, eli lastentarhanopettaja sekä lastenhoitaja. Saamani palaute oli hyvin kattava ja monipuolinen. Palaute oli positiivista, mutta myös kehitysideoita löytyi. Jaoin palautekyselyn neljään eri osa-alueeseen, joita olivat kirjan juoni, kuvitus, hahmot ja luonto. Koin tässä tarpeelliseksi pureutua suurimmaksi osaksi luonto-temaan ja kuvitukseen, sillä ne liittyvät suurelta osin opinnäytetyöni tavoitteisiin.

Palautteen mukaan kirjan yleisilme on positiivinen ja iloinen. Palautteen antajien mielestä kirjan juoni sopisi parhaiten 3-5 vuotiaiden lasten ikätasolle. He kokivat kuitenkin, että kirjaa voi varmasti hyödyntää monessa eri ikähaarukassa. Palautteen mukaan yksityiskohtia on riittävästi tuotu kirjassa esille, ja ne tukevat tarinan kulkua. Kuvitus ja teksti toimivat hyvin yhdessä. Kertomus on sujuvaa, mukavaa luettavaa ja kappaleet ovat sopivan mittaisia. Palautteen mukaan perinteinen ”luodaan ensin jännite ja sitten ratkaisu”-malli toimii hyvin. Teksti on kuvailevaa, johdattelevaa ja rentoa.

Palautteenantajien mukaan kuvat ovat hyviä ja monipuolisia sekä niitä varten on nähty vaivaa. Kuvissa on mietitty tarkkaan hahmojen asennot ja muu rekvisiitta. He kokivat, että kirjan kuvitus antaa lapsille mallia luonnon tutkimiseen ja sitä kautta tuo rohkeutta empiville ja fokusta kiireisimmille lapsille. Heidän mukaansa kuvia on riittävästi ja niissä on sopivasti käytetty eri hahmoja, mutta ei kuitenkaan liikaa. Palautteen mukaan oikeiden eläinten ja ”nukkehahmojen” yhdistäminen saa varmasti lasten mielet liikkeelle ja lasten huomio kohdistuu eritoten niihin. Lapset alkavat niiden avulla hahmottaa mikä tarinassa on totta ja mikä taas tarua. Vuodenajoista kertominen sekä luontoon tutustuminen retkeilyn kautta oli palautteen mukaan mielenkiintoinen lähestymistapa. Kuvaukset luonnosta ja eri tekemisistä kertominen saavat lasten kiinnostuksen heräämään. Vastanneiden mielestä kirjan kuvien yksityiskohdat innostavat lapsia etsimään luonnosta vastaavanlaisia kohtia. Palautteen antaja kertoi pitävänsä erityisesti kuvista, jossa oli oivallettu, mitä lapsi tekisi kyseisessä paikassa. Näitä kohteita olivat esimerkiksi ladon hirsien välistä kurkkiminen, laiturilla makoilu sekä

kiipeily. Kuvat ovat juuri kohderyhmälle eli lapsille suunnattu, eikä niinkään aikuisille. Palautteen antaja jäi kaipaamaan kirjaan vielä tarkkoja lähikuvia esimerkiksi hyönteisistä. Toisen palautteen mukaan kirjaan voisi aina tuoda lisää yksityiskohtia, esimerkiksi eri vuodenaikoihin sopivaa tekemistä.

Palautteen mukaan satukirjaa voi oikeasti käyttää lasten kanssa. Satukirjaa voi hyödyntää varhaiskasvatuksessa alustuksena/johdantotarinaan metsäretken alussa tai sitä voi lukea metsässä. Palautteen antaja pohti, että kirjasta voisi esimerkiksi lukea yhden kappaleen ennen retkeä, jonka jälkeen ryhmä voisi keskustella omasta tulevasta retkestä; mitä retkellä havainnoidaan ja mitä siellä tehdään? Metsäretken jälkeen keskusteltaisiin, mitä metsässä nähtiin? Kirja pyrkii avaamaan lasten silmät luonnon tarkastelulle ja siellä viihtymiselle. Vastaajien mukaan kirjassa olevat kysymykset toimivat lapsille ikään kuin ”apuohjaavina”, vaikkakin he kokivat, että lapsilla itselläänkin riittää varmasti ”juttuja”, kysyttävää tai sanottavaa kirjan lukemisen ohella. Kysymykset innostavat lapsia kertomaan ryhmälle omista kokemuksista. Kysymykset olisivat palautteen antajan mukaan myös tarvittaessa helppo muuntaa tehtäviksi.

Palautteessa luonnon tuoma hyvinvointi ja tärkeys tulevat kirjassa esille rauhan, mutta myös löytämisen paikkana. Kirja ei myöskään luo pelkoa luontoa, metsää tai merta kohtaan. Kirjasta välittyi luonnossa rauhoittuminen sekä rentoutuminen, jota myös ”fiilisteltiin” useassa kohdassa. Kirjassa siis näkyi se, että ”metsässä voi vain olla”. Vuodenaikojen vaihtelu välittyi myös lukijalle kivasti. Palautteen mukaan syksy ja talvi erottuivat hyvin toisistaan, kun taas kevät ja kesä ei niin paljoa. Ainoana haasteena palautteen antajan mielestä oli, muistavatko lapset aikaisemmat apinoiden seikkailut, jos sadun osia edetään vuodenaikoja noudattaen. Mielestäni kirjaa voidaan kuitenkin lukea minä vuodenaikana vain, mutta tiettyyn vuodenaikaan voidaan palata kun sen aika on. Palautteen mukaan kirjasta löytyi vinkkejä, mitä lapset voivat tehdä luontoympäristöissä. Kirjasta välittyi ”opetukset”, kuten luonnon kunnioittaminen, luonnossa toimiminen sekä vaarojen välttäminen. Kirja pyrkii avaamaan lasten silmät luonnon tarkastelulla ja siellä viihtymiselle. Lapset innostuvat luovaan toimintaan ensin luonnossa viihtymisen kautta ja lopulta rohkaisten lapsia kokeilemaan uutta, sillä luonnossa on enemmän tilaa kuin sisällä.

5.2 Havainnot projektista ja muutostarpeet

Saamani palautteen perusteella olen saanut kirjasta tehtyä tavoitteiden mukaisesti työvälineen varhaiskasvattajille ja lapsille. Pyysin yhteistyötaholta kehitysideoita kirjassa oleviin kysymyksiin, jotta niistä tulisi kiinnostavia ja lapsia innostavia. Yhteistyötahon mielestä kysymykset olivat ihan toimivia ja kivoja, ja tarvittaessa ne on helppo muokata tehtäviksi. He kokivat, että lapset innostuvat keskustelemaan omista kokemuksista kysymysten avulla. Satukirjaan piti tehdä pienen hienosäätöjä esimerkiksi kuvien siirtämisessä eri kohtaan ja kirjoitusvirheiden muokkaamisessa. Suurempia muokkauksia kirja ei vaatinut. Kirjaa voisi halutessaan kehittää tekemällä esimerkiksi luontoaiheiset kortit, laulut, lorut, värityskuvat tai askarteluohjeet, joita voisi hyödyntää luonnossa kirjan ohella. Koin itse, että valokuvat, juoni ja kysymykset ovat jo itsessään oiva työkalu varhaiskasvatuksessa. Palautteen mukaan kirja soveltuisi parhaiten 3-5 vuotiaille, eli se ei vastannut kaikilta osin esikoululaisten ikätasoa. Palautteen antajat kokivat kuitenkin, että sitä voi hyödyntää monessa eri ikäryhmässä.

Palautteessa toivottiin, että satukirjassa olisi näkynyt myös ilmastonmuutokseen liittyviä asioita. Heidän mukaan ne eivät silti olisi sopineet kyseiseen kirjaan, sillä sen teemana oli kuitenkin luontosuhteen tukeminen. Halusin tehdä satukirjasta värikkään, kauniin ja hyvänmielen kirjan. Olisi kuitenkin mukava kokeilla joskus kirjan tekemistä, jossa käsiteltäisiin hieman myös haasteellisempia luontoon liittyviä asioita.

6 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Ammattikorkeakoulut ovat sitoutuneet noudattamaan tutkimuseettisen neuvottelukunnan niin sanottua HTK eli hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa- ohjetta. Siinä veloitetaan muun muassa ammattikorkeakouluja tarjoamaan niin opiskelijoille kuin henkilökunnallekin tutkimuseettistä koulutusta. Ohjeessa on maininta, jossa kehoitetaan tekemään yhteistyösopimus yhteistyötahon ja opiskelijan välillä, jossa käydään läpi yhteiset pelisäännöt ristiiriitojen välttämiseksi. Opinnäytetyöprosessi on opiskelijan vastuulla, mutta ohjaavan opettajan tehtäviin kuuluu toimia oppimisprosessin tukijana, kannustajana ja laadunvarmistajana. Opinnäytetyö tulee tarkistuttaa plagiaatintunnistusjärjestelmässä sen valmistuttua. Opinnäytetyöntekijän tulee noudattaa eettisiä ja moraalisia ohjeita liittyen muun muassa prosessissa mukana olevia henkilöitä, alaa, yksityisyyttä, tietosuojaa ja itsemääräämisoikeutta kohtaan. Opinnäytetyössä tulee myös huomioida lainsäädäntö, joita ovat muun muassa henkilötietolaki, tekijänoikeuslaki sekä EU:n tietosuoja-asetus. (Arene, Viitattu 20.9.18.)

Opinnäytetyössäni yhteistyötahon kanssa on tärkeää tehdä yhteistyösopimus. Sopimuksessa sovitaan muun muassa luottamuksellisuudesta, tekijänoikeuksista sekä vastuusta. Ohjaavien opettajien tuki ja kannustus auttaa viemään opinnäytetyötä oikeaan suuntaan. Opinnäytetyöntekijänä minun tulee noudattaa eettisiä ohjeita yhteistyötahoa eli Raahen ulkoilmaesikoulua sekä varhaiskasvatuksen ammattilaisia sekä heidän työtään kohtaan. Eettisiin ohjeisiin kuuluu muun muassa kunnioitus, vastuullisuus, luottamuksellisuus sekä yhteisöllisyys.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) käsittelee muun muassa ihmistieteisiin liittyviä periaatteita. Periaatteet jaetaan kolmeen osa-alueeseen, joita ovat tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen sekä yksityisyys ja tietosuoja. (TENK, Viitattu 20.9.18.)

Talentian ammattihenkilöiden eettisiä ohjeita ovat muun muassa yksityisyyden suoja, vuorovaikutus ja monialainen yhteistyö. Vuorovaikutuksessa esille nousee luottamuksellisen vuorovaikutuksen rakentaminen, vastavuoroinen ja ideoiva kommunikaatio sekä joustavuus. Yksityisyyden suoja tarkoittaa autonomian, itsemääräämisoikeuden toteutumista sekä salassapitovelvollisuutta. Monialaisella yhteistyöllä tarkoitetaan sitä, että arvostaa muiden ammatinedustajien näkemyksiä ja

ammattitaitoa. Varhaiskasvatustilain mukaan varhaiskasvatuksen ammattilaisten tulee toimia monialaisessa yhteistyössä lapsen tarpeet huomioiden. Monialaista yhteistyötä tarvitaan, jotta lapsen asiat nähdään kokonaisvaltaisena ja etenkin arvioidessa lapsen tuen tarvetta. (TALENTIA, Viitattu 20.9.18.) Opinnäytetyöprojektissani vastavuoroinen vuorovaikutus yhteistyötahon kanssa on tärkeää, sillä heiltä saan palautetta ja kehittämisideoita satukirjaani. Yhteistyötaholla on vahva ammattitaito lasten parissa työskentelyssä, joten heidän arvokas tietotaito varhaiskasvatukseen liittyvissä asioissa on olennaista ottaa huomioon. Salassapitovelvollisuus on ensiarvoisen tärkeää huomioida.

Tutkimusentekoon liittyy paljon eettisiä kysymyksiä, joten se edellyttää hyvän tieteellisen käytännön noudattamista. Suomessa on erilaisia julkisia elimiä, jotka valvovat tutkimushankkeiden eettisyyttä. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu muun muassa rehellisyys tutkimustyössä, eettisesti kestävien tiedonhankintamenetelmien soveltaminen sekä eri tutkijoiden työn arvostaminen omassa tutkimuksessa. On tärkeää kirjata tutkimusryhmän vastuut ja velvollisuudet ylös ennen tutkimusten alkamista sekä ilmoittaa muut tutkimusten suorittamisen kannalta olennaiset asiat tutkimukseen osallistuville. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 23-24.) Opinnäytetyössäni lähdekritiikkiin on painuduttava huolella, jotta opinnäytetyöstä tulee laadukas ja faktaan perustuva. Opinnäytetyöprosessin vastuut ja velvollisuudet käydään läpi yhteistyösopimusta tehdessä yhteistyötahon kanssa.

Tekijänoikeuteen kuuluvista tutkimuksista niin sanottua isyysoikeutta on aina pidetty arvossa. Tutkimuksissa käytettyjen lähteiden viittaaminen on kunnianosoitus aiheita aiemmin tutkineelle henkilölle. Viittauksissa tulee näkyä myös lähteiden alkuperä, jota lukija voi käyttää hyödyksi. Tekijänoikeuden kohteena voi olla niin kirjat, kuvat kuin musiikkikin. Tekijän itsemääräämisoikeuteen kuuluu valita, haluaako hän tuotteen yleiseen levitykseen vai ei. (Kuula 2006,68–69.) Opinnäytetyöni tuotteenä syntyvä satukirja menee ensisijaisesti Raahen ulkoilmaesikoulun käyttöön. Teemme yhteistyösopimuksen, jossa sovitaan siitä, että yhteistyökumppanilla ei ole oikeutta muokata, levittää tai jakaa tuotetta ilman suostumustani. Minulla on opinnäytetyöntekijänä vapaa käyttöoikeus tuotteeseen.

7 POHDINTA

Satukuvakirja- Luonnon helmiä etsimässä vastaa laatimiani tavoitteita. Satukirja toimii hyödyllisenä työvälineenä vahaiskasvatuksen ammattilaisille. Satukirjaa voidaan käyttää yhtenä tapana toteuttaa luontokasvatusta varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa sekä vahvistaa sen avulla lapsen luontosuhdetta. Satukirjan avulla lapsi innostuu lähtemään luonnonhelmaan, tutkimaan- ja ihastelemaan luontoa. Satukuvakirja on selkeä, helppokäyttöinen ja lapsilähtöinen. Kirjassa on kovat kannet ja paksuhkot sivut, jotta lapsen on sitä helppo käsitellä. Kuvat ovat värikkäitä ja innostavat lapsia lähtemään luontoon samoilemaan. Kirjan avulla lapset pääsevät tutustumaan luonnon ihmeisiin. Kirjaa on helppo kuljettaa mukana ja päästä metsänsiimeksessä uppoutumaan tarinaan. Toisaalta taas kirjaa voidaan lukea myös sisätiloissa ja päästä siten kirjan avulla metsän tunnelmaan. Palautetta kirjasta antoi ulkoilmaesikoulun molemmat työntekijät, eli lastentarhanopettaja sekä lastenhoitaja. Palaute oli onnekseni kattava. Huomasin, että satukuvakirjan ympärille voisi kehittää paljon erilaisia työmenetelmiä kuten pelikortteja, lauluja, runoja, loruja, askarteluja, käsitöitä ja leikkejä. Satukuvakirja itsessäänkin on mielestäni kuvineen, juonenkäänteineen ja kysymyksineen oiva työkalu varhaiskasvatukseen, mutta halutessaan sitä voisi kehittää hyvinkin paljon. Olisi mielenkiintoista saada tietää, miten käyttäjät kokevat kirjan vaiheet eri vuodenaikoina ja miten se avartaa lapsen näkemystä luonnon ihmeistä.

Satukuvakirjan suunnittelu, valokuvien ottaminen ja kirjan kokoaminen oli mielekästä ja innostavaa puuhaa. En ollut koskaan aikaisemmin tehnyt mitään vastaavaa, mutta silti minulla oli alusta saakka selkeä kuva, millainen kirjasta tulee. Kirjan tekemisessä pysyin hienosti aikataulussa. Heti opinnäytetyönaiheen hyväksymisen jälkeen aloin ottamaan valokuvia kirjaan. Olen valokuvannut kirjaa varten koko opinnäytetyöprosessin ajan, jotta kirjasta välittyisi mahdollisimman selkeästi vuodenaikojen vaihtelu. Juoni syntyi kuvien ympärille myöhemmin. Oli mukava huomata, että kokemattomuudestani huolimatta sain tehtyä satukuvakirjan kokonaisuudessaan yksin.

Olen saavuttanut myös omat oppimistavoitteeni opinnäytetyöprosessin aikana. Olen oppinut miten luontokasvatusta käytetään osana varhaiskasvatusta ja esiopetusta, vaikkakin teoriatiedon vähyys yllätti minut. Ymmärsin miten paljon luontoa ja lähiympäristöä voisi hyödyntää varhaiskasvatuksessa. Ulkoilmaesikoulu onkin siitä mainio esimerkki. Olisi hienoa, että varhaiskasvatuksessa käytettäisiin enemmän luontoa hyödyksi ja siten vahvistettaisiin lasten luontosuhteen muodostumista.

Luontokasvattajana voi toimia kuka tahansa ja jokainen voi tarjota lapselle luontoelämyksiä. Luontokokemuksia ei tarvitse lähteä hakemaan kaukaa, vaan kotipihalta voi jo löytää monenlaista ihmeteltävää. Tutkin luonnon merkitystä kehoon ja mielialaan. Tulin entistä varmemmaksi, kuinka tärkeää luonto on lapsen terveydelle ja hyvinvoinnille. Mielenkiintoista oli tutkia luonnon mikrobien terveysvaikutuksia sekä lapsen luonnonrakkauden syntymistä. Luonnossa oleminen ja luontokuvien katseleminen rauhoittaa lapsia, joilla on esimerkiksi haasteita ylivilkkäudessa tai tarkkaavaisuudessa. Luonnossa liikkuminen vaikuttaa ihmiseen niin fyysisellä, psyykkisellä, kuin henkiseläkin tasolla. Sen vuoksi olisikin erityisen tärkeä viedä lapset eri luontoympäristöihin. Etsin paljon tietoa myös satujen käytöstä osana luontokasvatusta. Huomasin, että sadut pitävät edelleen pintansa, vaikka nykylapsi elää elokuvien ja videoiden maailmassa. Satujen lukeminen ja kuunteleminen ovat hyvin tärkeitä lapselle, sillä se muun muassa rauhoittaa, lisää mielikuvitusta, auttaa tunteiden ilmaisussa sekä kielen kehityksessä. Luonto- ja eläinsatujen sekä kuvien merkityksestä lapselle löytyi aluksi todella niukasti tietoa, vaikka alustavasti ajattelin, että tietoa löytyisi runsaasti. Onneksi lähteitä lopulta löytyi kierrellessäni useamman paikkakunnan kirjastoja. Nettilähteet eivät vastanneet aihe-alueettani. Yhteistyö Raahen ulkoilmaesikoulun kanssa on toiminut todella hyvin, sujuvasti ja helposti. Sain palautteen nopeasti ja he olivat hyvin perehtyneet aiheeseen.

Opinnäytetyöprosessissa haastavaa on ollut kirjoittaa raporttiin satukuvakirja-prosessi, jotta se avautuisi lukijalle selkeänä kokonaisuutena. Kirja pitäisi päästä itse lukemaan ja näkemään, jotta lukijalle tulisi todellinen kuva satukirjasta. Raportin satukirjan suunnittelu ja kokoaminen kohtaa selkeytti paljon sinne lisätyt kuvat satukuvakirjasta. Teoria, satukirjaprosessi ja kuvat tukevat toisiaan oikealla tavalla. Opinnäytetyönteko on ollut jatkuvaa itsearviointia ja reflektointia. Kirjantekoprosessi on kulkenut mukana niin mielessä, kuin ihan konkreettisestikin.

Voin itse tulevaisuudessa hyödyntää satukuvakirjaa eri asiakasryhmien kanssa, joiden kanssa työskentelen. Kirja on hyödynnettävissä niin varhaiskasvatuksessa, kuin esimerkiksi koulu- tai kehitysvammatyöissäkin. Iäkkäät ihmisetkin voisivat ilahtua luontomaiseman näkemisestä sisätiloissa, jos luontoon ei ole mahdollista päästä. Luonto, sen kauneus, värit, äänet, tunteet ja tuoksut ovat merkityksellisiä kaiken ikäisille ihmisille.

LÄHTEET

Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Viitattu 21.5.2018. http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene_ammattikorkeakoulujen-opinnaytetoiden-eettiset-suositukset.pdf?t=1526903222.

Borg, P., 2012. Polkuja metsään. Helsinki: Into Kustannus Oy.

Facebook., Luontoesikoulun ABC. Viitattu 13.4.2019. <https://www.facebook.com/Raahen-ulkoilma-esikoulu-325488294607668/>.

Heikkilä- Halttunen, P., 2015. Lue lapselle opas lasten kirjallisuuskasvatukseen. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P., 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Hirvonen, M., 2003. Matkalla metsään, käsikirja 7-12- vuotiaiden retkeilyyn. Helsinki: Edita Prima Oy.

Jantunen, T. & Lautela, R. 2011. Lapsilähtöinen esiopetus. Latvia: Livonia Print.

JIKKY., Opas 1 - 6 - vuotiaan lapsen motorisesta kehityksestä ja sen tukemisesta. Taitava esikouluikäinen. Viitattu 24.9.2018. https://www.jikky.fi/files/2607/Valmis_JIK_Opas_1-6_lapsen_motorisen_kehityksen_tukemisesta.pdf.

Järvinen., M., Laine, A. & Hellman- Suominen, K., 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.

Kemppinen, P., 2000. Tarinoiden maailmat. Vantaa. Kannustusvalmennus P&K. Oy.

Kivilaakso, S., 2008. Lumometsän syli. Anni Swanin satusymbolismi 1896–1923. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kolu, K., 2010. Suomalainen satu 2. Helsinki: BTJ Finland.

Kuula, A., 2006. Tutkimusetiikka, aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Laakso, M., Lahtinen, T. & Heikkilä-Halttunen, P. 2011. Tapion tarhoista turkistarhoille. Luonto Suomalaisessa lasten- ja nuortenkirjallisuudessa. Vantaa: Hansaprint Oy.

Lapsen kielellinen kehitys. LUE MUA! Laatusisältöä lasten arkeen. Lapsen kielellinen kehitys. Viitattu 19.4.2019. <https://luemua.fi/vinkit-ja-materiaalit/lapsen-kielenkehitys/>.

Leppänen, M., Pajunen, A. 2017. Terveysmetsä, tunnista ja koe elvyttävä luonto. Keuruu: Gummerus Kustannus Oy.

Mäki, S. & Arvola, P., 2009. Satu kantaa lasta. Opas lasten ja nuorten kirjallisuusterapiaan 1. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Nurmilaakso, M. & Välimäki, A-L., 2011. Lapsi ja kieli. kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Unigrafia Oy.

Opetushallitus, 2014. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Tampere: Juvenes Print-Suomen Yliopistopaino Oy.

Opetushallitus, 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Tampere: Juvenes Print Suomen Yliopistopaino Oy. https://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf.

Oulun ammattikorkeakoulu 2015. Opetussuunnitelmat 2015–2016. Viitattu 2.11.2019. <http://www.oamk.fi/opinto-opas/opintojen-sisalto/opetussuunnitelmat?koulutus=sos2015&lk=s2015&alasivu=osaamiskuvaus>.

Raahen Kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma, 2016. Viitattu 30.4.2019. https://raahe.fi/sites/raahe.fi/files/liitetiedostot/esiopetus/29558_RAAHEN_ESIOPS_2016_6_4_2016.pdf.

Rättyä, K. & Raussi, R. 2001. Tutkiva katse kuvakirjaan. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.

Salonen, K., 2010. Mielen luonto, Eko- ja ympäristöpsykologian näkökulma. Helsinki: Pakett AS.
SUOMEN LATU. Taustaa. Viitattu 24.9.2018. <https://www.suomenlatu.fi/ulkoile/lastentoiminta/met-samorri/taustaa.html>.

TALENTIA. Arki, arvot ja etiikka, sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Viitattu 20.9.2018.
<http://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/>.

Tuomaala, T., & Myyryläinen, M., 2002. Luonto tutuksi. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Eettinen ennakkoarviointi ihmistieteissä. Viitattu 20.9.2018.
<http://www.tenk.fi/fi/eettinen-ennakkoarviointi-ihmistieteissa>.

Ylönen, H., 2000. Loihditut linnut. Satujen merkitys lapselle. Tampere: Tammer-Paino Oy.

LIITTEET

LUONNON HELMIÄ ETSIMÄSSÄ - SATUKUVAKIRJAN PALAUTEKYSELY

KIRJAN JUONI

1. Mitä mieltä olet kirjan kerronta-tavasta?
2. Mitkä seikat juonessa saavat mielestäsi lasten kiinnostuksen heräämään?
3. Kuinka johdonmukainen juoni mielestäsi on?
4. Miten sopiva juoni on lapsen ikätasolle?
5. Millaisia juonenkäänteitä olisit vielä toivonut kirjassa olevan?
6. Millaisia luontoon liittyviä "opetuksia" kirjassa on mielestäsi lapsille?
7. Millä tavalla kysymykset innostavat lapsia?
8. Mitä luontoon liittyvää aihepiiriä olisit toivonut kirjassa käsiteltävän enemmän?

KIRJAN KUVITUS

1. Mitä mieltä olet kirjan kuvituksesta?
2. Millä tavalla kirjan kuvat innostavat lapsia tutkimaan luontoa?
3. Mitkä kuvat saivat eniten innostuksen heräämään?
4. Millaisia kuvia jäit kaipaamaan?

KIRJAN HAHMOT

1. Mitä mieltä olet kirjan hahmoista?
2. Miten hahmojen persoonat tulevat mielestäsi esille kirjassa?
3. Miten kommentoisit hahmojen välistä dynamiikkaa?
4. Kuinka helppoa lapsen on samaistua kirjan hahmoihin? Mihin hahmoon erityisesti?
5. Jäitkö kaipaamaan lisää hahmoja kirjaan? Millaisia?

LUONTO

1. Miten lasten luontosuhdetta voi tukea kirjan avulla?
2. Millä tavoin kirjaa voi hyödyntää varhaiskasvatuksessa?
3. Missä määrin luonnon tuoma hyvinvointi ja tärkeys tulevat esille kirjassa?
4. Millä tavalla vuodenaikojen vaihtelu välittyy lukijalle?
5. Missä määrin kirjan kuvat, juoni ja kysymykset innostavat lapsia luovuuteen? Millä tavalla?
6. Mitä vielä haluaisit kertoa? (Vapaa palaute)

LÄMPIMÄT KIITOKSET PALAUTTEESTA!